

Pojtnina plačana v gotovini.

MODRA PTICA LETO VII

LETO 1935/36

ŠTEV. 3

MODRAPTICA

leposlovna revija, izhaja vsak mesec enkrat na dveh polah (32 straneh). Vsak letnik se prične z decembrom in se konča z novembrom naslednjega leta.

Letna naročnina samo na revijo, ki je vključena v redne publikacije Založbe Modre ptice, znaša Din 100—. Posamezna številka Din 10—. Naročniki na redne publikacije prejemajo list kot dopolnilo h knjigam brezplačno.

Urednik Janez Žagar. Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Rimska cesta št. 3.
Telefon 3163. Št. čekovnega računa 15.369.

VSEBINA 3. ŠTEVILKE

FEBRUAR

Vladimir Bartol: Vrhunec duhovnih radosti

Marijan Fuchs: Mimo Albanije v l. 1935.

Milena Mohoričeva: Kako si je Janez prislužil svetinjo za hrabrost

Poročila

Razno

VRHUNEC DUHOVNIH RADOSTI

Zgodba za moraliste in ženske

VLADIMIR BARTOL

Rousseau je dejal o Macchiavelliju, da so nasveti, ki jih daje vladarjem, samo pretveza, in da hoče z njimi na skrivaj poučevati narode, kako bi se najlaže otresli oblastnikov. Če torej poročam jaz o vse preje ko priporočljivih nazorih in iz njih izvirajočih zlodelih Sergeja Mihajloviča, hočem s tem samo služiti višjim, takorekoč didaktičnim in pedagoškim smotrom, ne pa morda zato, ker bi se hotel osebno razveseljevati nad njimi. Nasprotno! Oboje z ogorčenjem zavračam in me ni pri tem prav nič sram, da to etično tendenco tudi odkritosrčno priznam, čeprav je v literaturi močno v nemilosti.

*

Ko sem Walterju pri najinem zadnjem srečanju pokazal svoja dva priobčena sestavka o Sergeju Mihajloviču (»Gentlemanovo rojstvo« in »Ljubezni Sergej Mihajlovič«), je vzkliknil: Najboljše si pa izpustil! In ko sem poizvedoval, kaj misli, mi je s svojim impozantnim spominom ponovil zgodbo, ki jo je slišal iz ust našega vrlega Rusa in ki je jaz do takrat nisem poznal.

* * *

Naključje je nanoslo, da sta Walter in Berthold istočasno prejela od nekod denar. Iz dobre volje sta se odločila, da plačata Sergeju Mihajloviču, slavnemu magistru iuris in nič manj imenitnemu nosaču na postaji, nekaj ur iz angleščine, ki sta jih bila pri njem jemala. Ko je naš gentleman začutil bankovce v rokah, je iz veselja nadrl hotelskega uslužbenca, da mu je stekel po par buteljki vina. Zmerom uslužni Berthold je stopil v bližnjo trgovino po obložene kruhke. Nakar se je začela vzpodbudna gostija.

*

»Pasje življenje!« je vzkliknil Sergej Mihajlovič, ko je zaporedoma zvrnil vase dva kozarca vina. »Za par sujev na dan prenašaj na svojih plečih tovore kakor velblod in če hočeš priboljšek, pa vtepaj angleško modrost v oslovske butice. — Pardon! Navzoča sta izvzeta,« se je popravil s sarkastičnim nasmehom.

Walter, rahlo prizadet, je pohrkal in nedolžno pripomnil:

»Človek živi po svojih sposobnostih. Kdor ni za drugo, mora služiti pač za nosača.«

Sergej Mihajlovič se je srdito zakrohotal.

»Kdor ni za drugo sposoben?! Kaj pa vi veste o meni, gospod?! Vam se še sanja ne, v kakšnih okoliščinah sem nekoč tukaj živel. Tako, kakor vi nikoli niste, niti nikoli ne boste.«

»In zakaj ne živite več tako?« je z naivno zvedavostjo vprašal Berthold.

»Gospod! Vzvišeni platonični idealizem je bil moje sreče grob.«

Walter in Berthold sta se poskušala smejati. Toda vročerkvni junak se je razburil in začel z največjo zaverovanostjo razkladati izvor svoje nesreče.

Tako je govoril:

»Ali vesta, gospoda, kako mora biti človeku pri srcu, ki je nenadoma zamenjal mehko pernico, v kateri je z vso marljivostjo gojil slavni nobile otium, s kaj malo razveseljivim poslom nosača na postaji? Čakajta! Jaz vaju bom o tem poučil.«

Začel je lomastiti s svojim šepajočim korakom po sobi in zraven prhal kakor razsrjena mačka. Nenadoma je postal stvaren. Dejal je:

»Nikoli nisem prav razumel, čemu nam priporočajo Casanovo kot vzornega ljubimca. Vestno sem prečital vseh osmero zvezkov njegovih memoarov. Razvidel sem iz njih, da je bil mož jako spreten zapeljivec in morda še boljši umetnik življenja, ali baš in eroticis se mi zdi brez najmanjše delicatezze. Avanture si slepo in brez najmanjšega stopnjevanja sledijo in posamezne ljubezni so si podobne med seboj kakor jajce jajcu. Čtivo začne polagoma utrujati in samo temu se čudim, da se vrli junak tudi sam ni zdolgočasil nad tolikšno enoličnostjo. Nemara se je mož odlikoval z bogato potrpežljivostjo, saj je po njegovi smrti dejal neki prijatelj o njem: živel je kot filozof in umrl kot dober kristjan. — Toda, gospoda, *variatio delectat*, pravi pregovor. Žal je Casanova poznal samo ene vrste *variatio* in to tisto, ki je najnižja: namreč v kvantiteti. Veliko hvaležnejša in vzvišenejša, mislim ono v kvaliteti, pa mu je bila povsem tuja. — Pa nikar ne zaidimo v teoriji predaleč! Ko je londonska firma, pri kateri sem bil za korespondenta, falirala, sem jo z nekaterimi ostanki njenih razvalin, ki sem si jih bil pridržal, hahaha, za prijazen spomin, ucvrl preko Rokava v Pariz. V Boulogne sur Mer sem si kupil nekaj pariških dnevnikov in si spotoma pridno zabeležil vse sobe, ki bi prišle za moje bivanje v staroslavni francoski metropoli v poštev. Ko sem privozil na cilj, sem odložil prtljago v hotelu, se skrbno preoblekel in očedil, zbral vso potrebno podjetnost in odšel na dobro srečo iskat stanovanja. Obredel sem bil že skoraj ves četrti in peti okraj, ne da bi se bil za kaj odločil. Kar mi pride nekje odpirat zastavna Dulcineja, ki me z enim samim pogledom zajame vsega od glave do pete. Gospoda! Kakor se tudi zakrknjenejši realisti trudijo, da bi pripravi ob dober sloves tako imenovano ljubezen na prvi pogled, sem moral jaz tisti trenutek verjeti vanjo. Kajti ali si moreta predstavljati nekaj slajšega od tihega medsebojnega sporazuma ob prvem srečanju? Vidita, takega tihega sporazuma sem bil jaz takrat s svojo obilno Dulcinejo deležen. Pokazala mi je sobo, ki jo je dajala v najem, in medtem ko sem si jaz skrbno ogledoval razkošja svojega bodočega gnezda, so njene oči večše motrile moj podjetni tilnik. Srce mi je poskakovalo od zadovoljstva in na tihem sem si neprestano iskreno gratuliral k tako prijetnemu naključju. Pogodila sva se brez nadaljnega za najemnino in ko sem odhajal, sem gospej Didier z radostno vdanostjo poljubil roko. Še isti dan sem se z vsemi svojimi *impedimenti* preselil v svojo novo postojanko.«

»Postojanko, sem dejal,« je povzel po krajšem presledku. »Gospoda! Samo človek, ki je kakor jaz v tako raznoličnih okoliščinah križaril po tem našem klavrnem planetu, lahko razume, kaj utegne komu pomeniti varna streha nad glavo. In kakšna streha je bila to! Rečem vama: streha, trikratno podprta v svoji podlagi. Gospoda! O tem trojnem korenu svojega podstavka bi lahko napisal cel filozofski traktat! Naj vama zaenkrat obrazložim samo najvažnejše. — Naivni realisti — sami se radi imenujejo materialiste — priznavajo samo oni svet, ki se dá takorekoč s prsti otipati. Toda že malo kritičnejši pretres teh stvari nam pove, da mora biti tudi ono, s čimer ugotavljamo ta materialni okoliš, nekaj istinitega. Nekateri pretirani idealisti gredo v svojih trditvah celo tako daleč, da pripisujejo edino duševnosti realen obstoj. Ali mi, gospoda, jim v te vrtočlave višine ne bomo sledili, upoštevajoč preizkušeno modrost, da je človeku dobro, če si ohrani tudi nekoliko trdnih tal pod nogami. Mi, organizmi, smo namreč tisti filter, skozi katerega se pretakata oba svetova, in zato lahko mirno trdimo, da je vprav fiziološko zlata tehtnica med obema. — Temelj, ki sem si ga bil postavil prvi dan svojega prihoda v Pariz, je bil v svoji trojnosti takorekoč konkretni odsev te abstraktne učenosti. Zakaj kakor vodi materialni svet preko fiziološkega v duševni, tako je imela tudi moja postojanka svojo materialno, svojo fiziološko in svojo duhovno-fantazijsko komponento. Gospoda! Prehajam a d r e m ! Materialni, fizikalni del moje podlage vam bo takoj jasen: imel sem dom in streho nad glavo. Vendar to še ni vse. Najrazveseljivejša opora tega stvarnega podstavka je izvirala šele iz naslednje, višje, fiziološke komponente mojega granitnega temelja. Poslušajmo! Moja Madame, ki so jo v njeni zali mladosti imenovali la j o l i e N i n o n , je imela moža, ki se je s hvalevredno trdovratnostjo potikal po kolonijah in s tem kruto zanemarjal sicer prijetne zakonske odredbe. Madame, v svoji rahločutnosti prav tako bridko prizadeta kakor v želji, vestno izpolnjevati od dveh oblasti strogo odrejene predpise, je morala žalostno veneti v cvetu svojih štiridesetih let. Bila je dokaj prikupne zunanosti, jako mogočna kljub drobnemu obrazku in še drobnejšim črnim očem. Že prvo noč sem ji marljivo nadomestoval željno pogrešanega zakonskega druga. To je bilo jedro moje fiziološke podlage, ki je obenem vrgla svetel pramenček na svojo materialno sosedo: odkrižal sem se nadležnega plačevanja najemnine in bil povrh še zadovoljivo finančno podprt. — Dejal sem bil: Jedro moje fiziološke podlage. Gospoda! Pomisliti morata, kako nevarno utegne postati mlademu človeku prehudo koprnjenje, ki ne najde takoj pravega zatočišča, kako rado ga zavede na stranpota, da pozabi na nujnosti in zahteve življenja, posebno, če je v položaju, v kakršnem sem bil takrat jaz. Vse to morata modro upoštevati, če hočeta pravično oceniti vrednost tako priročnega pribežališča, kot sem ga našel jaz v fiziološkem odtenku svoje trikratno podprte postojanke. In potem ne smeta pozabiti: če se vam sreča i n e r o t i c i s nekoliko vztrajneje odmika, vam ni treba niti po nepotrebnem zapravljeni zdravja in denarja, niti se zatekati h klavrnim zelenjaškim sistemom. Zakaj staro in zdravo načelo uči, da je boljši vrabec v roki kot golobček na strehi. — Gospoda, preostane mi, da vama objasnim še tretji, za stremeljivega dušeslovca nedvomno najkapitalnejši del te utrdbe, takorekoč njen razgledni stolp, hahaha, njeno fantazijsko oporo. Pri tem vaju opozarjam na prav malo priznavano resnico, ki jo na svoj način izpoveduje poulični šlager: da so namreč misli opro-

ščene carine. In, hvala bogu, tudi noben zakonik ne vodi o njih evidence. Zato je lahko dejal neki premalo spoštljiv zakonec: Čemu bi iskal izprememb v ljubezni, ko pa v objemu svoje drage ženice lahko ljubim ženstvo celega mesta?! — In je mogla slavna plesalka odgovoriti pobočniku Njenega apostolskega veličanstva, cesarice Marije Terezije, ki jo je v slednje vzvišenem imenu nerahločutno opozoril na številne pritožbe zakonskih žena, češ, da spravlja njena navzočnost v mestu v nevarnost zvestobo njihovih mož: Nehvaležnice! Mar se ne zavedajo, kolikim možem je vrnil pogled na moje nožice njihov mladeniški ogenj in koliko sladkih uric so preživele na moj račun?! — Žal se večina pisateljev trdovratno izmika upoštevanju te vsestransko razširjene kreposti. Prav v tem pogledu pa moram pohvaliti starega cinika Goetheja, ki je s svojo znano in vsem kritikom in življenjepiscem od nekdanj neopaženo ironijo popisal v svojem znamenitem romanu *Wahlverwandschaften* jako vzpodbudno noč, ki si jo drug drugemu poklonita dva zakonca na račun onih, po katerih tako brezupno hrepenita njuni srci. In — gospoda! Ta tako idealna združitev dobi naposled tudi svoj sarkastični materialni atest: rodi se misteriozno dete, ki ni podobno niti fiziološkemu očetu, niti fiziološki materi, marveč onima, ki sta si ju v usodni noči naša vrla zakonca tako vroče in vzpodbudno v duhu predstavljala. — Dà! In ta tako poduhovljena metoda se celo v naši poduhovljeni dobi kakor po nekem tihem medsebojnem sporazumu z vso trdovratnostjo taji! — Tri stvari so, gospoda, ki jih božja stvarstva neusmiljeno prikrivajo: Kača noge (kot da bi ne imeli zoologije!), fant svoje zelenjaške metode in solidni zakonci razveseljive ekskurzije svoje fantazije. — Odkritosrčno priznam, da sem vprav v teh stvareh našel v svoji Madame resnično zakladnico. Zakaj njena splošno razvita ženskost je hvalevredno pogoltnila marsikatero individualno posebnost, ki tako rada moti presvoboden polet fantazije. Pa tudi iz njenih progresivnih let izvirajoča nestrpnost, da bi ji v življenju ne utekla nobena sladkost, jo je usposobila, da je s primerno lahkoto spregledala nevarne dušeslovne podvige svojega ljubezenskega sotrudnika. Tako sem mogel po mili volji pasti svojo podjetno fantazijo po najraznovrstnejših objektih, pri čemer sem prav tako razveseljeval svoje širokogrudno srce, kakor tudi hrabro tešil vroča koprnenja svoje bivše krasotice. S tem je, drznem si trditi, dobila moja postojanka tako rekoč svojo duhovno aureolo. »

Kot mi je Walter dejal, se je prostodušni Berthold ob tem pripovedovanju neusmiljeno navduševal. V svoji nemški temeljitosti bi bil rad izvedel še nekatere podrobnosti, iz katerih je upal izluščiti še marsikakšen koristen nauk za življenje. Toda razboriti Rus ga je krepko zavrnil:

»Če želite pouk, si kupite pokvarjen roman. Kar se mene tiče, vaju hočem dvigniti skozi prostrana polja duhá do uživanja najčistejših platonskih radosti. — Gospoda! Tako trikratno podprt, sem začel oprezno stegovati tipalke po svoji okolici. Obhodil sem nekaj firm in se ponujal za tolmača v najrazličnejših jezikih, postal bi bil tudi trgovski ali pravni zastopnik, če bi že tako naneslo. Mudilo se mi ni in v pomanjkanju boljšega sem začel poučevati angleščino. — Gospoda, predolgotrajen napon fantazije in *puncto amoris* začenja polagoma dolgočasiti in utrujati. Prepričan sem, da si je prav zato izmislila družba dvojne vezi, cerkvene in še posvetne, da bi laže ugnala podjetnost ekskur-

zirajočih željá. Mene, na žalost, ni bila sreča takih dvojnih vezi še doletela in kaj je torej čudnega, če sem si, skrbno negujoč blagodejni dulce far niente, sčasoma zaželel tudi konkretnjših oblik svojih fantazijskih objektov. Za uvod k svojim nadaljnjim podvigom vama hočem orisati priporočljiv dušeslovni eksempl. — Poznal sem pokvarjenega prevejanca, ki si je iz pravkar obravnavanega zlorabljanja fantazije zgradil pravcat lovski sistem za zapeljevanje zakonskih žená. Z večšim očesom je pretehtaval zakonske prilike v svoji sosesčini in kjer je opazil, da ni mož posebno primeren predmet za izpolnjevanje duhovnih poletov svoje lepše polovice, se je spretno vrnil v njeno fantazijo, napolnil njeno dušo s svojo podobo kakor napolni hudič zakrknjenega grešnika s svojo, in speljal tako preparirano golobico iz njenih domišljjskih predstav v svoje mnogo realnejše naročje. — Tega zlatega nauka sem se tudi jaz v svojem primeru do neke mere poslužil. — Predstavljam si, gospoda, zaljubljen parček, ki je vprav sredi najbohotnejšega razmaha svojih erotičnih razveseljevanj, ki neprestano stremi za stopnjevanjem svojih radosti, ki trepeče pred možnostjo, da bi enakomernost ljubezenskega izživljanja pretvorila lepa občutja v banalno navado. V svojih željah je pogostoma razočaran in neutешen in zmerom znova si želi novih možnosti in variacij. Razpoloženja se menjavajo kakor barve pri kameleonu, upravičene ali neupravičene ljubosumnosti vznemirjajo in podžigajo duhá in izzivajo spore, ki spet tvorijo temelj še razveseljivejšim in slajšim spravam. — Prav na tako dvojico, gospoda, sem tudi jaz takrat naletel. V restavraciji, kjer sem nekaj časa stalno obdeval, sem imel za vis-à-vis parček, čigar boljša polovica se je v mnogočem krila z idealno podobo mojih blodečih željá. Bila je vitka, živahna brinetka, s prikupno pravilnim profilom in jako mikavno, prosojno poltjo. Če bi prišla tudi vidva kdaj v podobne prilike, vama priporočam naslednji postopek: Ljubimcema bodita kar največ mogoče pred očmi. In sicer iz dveh razlogov. Prvič, da bi pritegnila pozornost lepoticice na svoje dvomljive prednosti; zakaj po neki zanikrni psihološki zakonitosti se zdi namreč skoraj sleherni vroče ljubljene ženi malone vsak drugi moški veliko imenitnejši od njenega ljubimca. Drugič pa zato, da zbudita njegovo ljubosumnost. Ta dva činitelja sprožita jako razveseljive posledice. Žena se razkošati v križnem ognju dvojice občudovalcev in njena samozavest se bohotno razrase. Njen ljubosumni drug se je začne iz strahu, da bi mu je drugi ne prevzel, krčeviteje oklepati, kar vzbudi v njej najprej neprijeten občutek vezanosti in nesvobodnosti. Nehote zraste pri sebi v lastni ceni in, videč, kako se njen ljubimec boji, da bi je ne izgubil, ga začne podcenjevati. Obenem ima priliko, da ga primerja z mikavnim tujcem, in tako ga od dne do dne bolj degradira. Zaljublencu začne upadati zaupanje vase, vsiljivega neznanca napihne na tihem v nevarnega zapeljivca, začne se ga bati — in tu, gospoda, je začetek njegovega končnega poraza. Zdaj je samo od globine in prodirnosti vašega dušeslovnega opazovanja odvisno, da popolnoma uspete. Zakaj ženska, svojega plašljivega ljubimca gotova, se bo začela pred vami pogostejše šminkati, spogledovala se bo z vami kar očito spričo njega, nasmihala se vam bo in z vsem tem neusmiljeno mučila in jezila svojega klavrnega junaka. Spori med njima so zdaj še pogostejši in se končujejo zmerom z absolutno zmago lepoticice. Zdaj se bo oblačila in lepotičila samo še za vas, vi hoste noč in dan vsebina njenih misli in tajnih želja. Ljubimec, ki ji je bil itak že v breme, ji je še bolj za petami,

s čimer seveda samo pospešuje hvalevredni razdor. In naposled poizkusi zadnje sredstvo: iztrže jo izpod zapeljivčevih oči. Prepozno! Njena fantazija, ki je bila ob srečanjih s podjetnim tujcem vsaj kolikor toliko utešena, nima zdaj ničesar več, kjer bi se odpočila. In tako, stavim da v sto primerih proti enemu, bo nekoč spet sama pripeljala svojega upornega druga pred obličje, ki je po tako krutem naključju postalo izvor njegovih muk. — Vse gre zdaj za tem, da izsledite pravi trenutek. — In ta je zame tudi prišel! Kako koristna, gospoda, utegne biti v takem primeru trojno podprta postojanka, kakršno sem vama bil preje orisal! Kako lahko bi se bil prenaglil ali odnehal nestrpnosti, preden so stvari dozorele, če bi ne bil imel svoje fiziološke in svoje fantazijske podlage, ki sta hvalevredno krotili moja neučakana koprnjenja. Tako pa sem lahko vztrajal do tistega dne, ko mi je padla obletavana golobica kakor zrela hruška v naročje. Spet sta mi zaljubljenca sedela nasproti in z njo sva ves čas neusmiljeno koketirala. Videl sem, kako je to najino prekomizno funkcioniranje dražilo rahločutno živčevje našega vrlega ženina in ko sta naposled zapustila lokal, sem opazil, da sta se pred vrati razšla brez slovesa. Jaz, ne bodi len, poberem plašč in klobuk in jo jadrno ucvrem za lepotico. Čuti me za seboj, vzdrhti kakor preganjana košuta in pospeši korak. Jaz storim isto. Že sem mislil, da sem jo dohitel, ko iznenada zavije v trgovino z damskimi rekviziti. — Aha! Tu notri ne moreš, si misli. Tako si pravim. Pa počakajmo. Videli bomo, kdo bo trdovratneje vztrajal. Čakam in budno prežim na vse tri izhode. Vraga! Ženska ima živce! Ali pa mi je drugod pobegnila. Stopim v trgovino. Kaj vidim? Ona stoji za pultom in streže kupcem. Kaj storiti? Hitro se znajdem. Izbirati imam med samimi damskimi predmeti. Stopim k njej in zahtevam par svilenih nogavic. Gospoda, zagotavljam vama, da je eno izmed najprijetnejših občutij na tem pokvarjenem svetu, če poženete lepi ženi kri v lica. Toda v njeno čast moram priznati, da se je tudi ona hitro znašla. S pravo pariško tenkočutnostjo me je vprašala, če potrebujem zahtevani objekt za ženo, ali pa, če želim kaj boljšega. Zahahljal sem se. V kolikor še nisem osrečen z ženo, sem ji odvrnil, bi se zaenkrat zadovoljil z nečim boljšim. Moja skromnost jo je ganila, razkazovati mi je začela najizbranejša blago. Vprašal sem jo za svet in ko je poizvedela za dimenzije objekta, ki naj bi mu bil rekvizit namenjen, sem ji galantno odvrnil, da bi ne moglo biti jajce bolj podobno jajcu kakor on njej. Zardela je in me hotela nedelikatno zavriniti, ko sem ji šepnil nekaj jako ominoznih besed na uho. — Ali ne vidite, da je vse to samo pretveza, da morem govoriti z vami? Ves sem iz sebe od zaljubljenosti. Znorel bom. — In tako nekako. Kakor se je tudi ustrašila mojega vročega izliva, ji je vendarle laskal. Za take stvari imam prokleto izvrsten nos. Kar zadehtelo je od nje, ko sem približal svojo malo spoštljivo fizionomijo njenemu nežnemu slušnemu organu. Uslužbenci so se začeli spogledovati. Želela je, da bi se me odkrižala, toda zagrozil sem ji, da je prej ne izpustim, dokler mi ne obljubi sestanka. Videla je, da je v meni cel hudič in da se ni šaliti z mano. Vdala se je in mi velela, naj jo počakam zvečer pred trgovino. Verjemite mi, tega mi ni bilo treba dvakrat reči. Kakor mačka na miško sem prežal pred vrati na njo. In ko je naposled s prikupno groznico zapustila lokal, sem se ji prilepil ob stran kakor pravi angel varuh iz katekizma. Seveda, hotela da mi je samo povedati, da ima svojega dečka, in me prositi, da bi je več ne nadlegoval. Toda jaz sem

ji med potjo in potem v prijetnem kotičku skrite restavracije s pravo platonsko zgovornostjo dokazoval in naposled tudi dokazal, da je njen dečko dolgočasen gardist in da prav za prav ni bila nikoli zaljubljena vanj. Polagoma mi je v vseh točkah popustila in naenkrat jo je razsvetlilo laskavo spoznanje, da prav za prav ni nikoli ljubila drugega, razen mene. Jako zadovoljen z njenimi filozofskimi zaključki sem jo končno pripravil tudi do mnogo realnejše kapitulacije.«

»Ampak to je navadna lumparija!« je vzrotil Walter.

»Lumparija?« ga je zavrnil Rus. »Če vam je ta oznaka povšeči, prav. Ampak podobne stvari počne ves svet in čemu bi jih samo jaz ne smel? Poleg tega me k takim dejanjem opravičuje moja strumna pripravljenost, da se isto vsak čas tudi meni lahko pripeti, kar se je pripetilo našemu vrlemu ženinu. Ta zavest me osvobaja vseh moralnih predsodkov.«

»Toda s tem se vendar rušijo temelji dostojnega človeškega sožitja!« je vzkliknil Berthold razburjeno.

»Čisto prav,« ga je veselo poučil Sergej Mihajlovič. »Tle ,temelji dostojnega človeškega sožitja' slone zvečine na kaj trhljih nogah — upam, da nisem ves čas zaman govoril! — in če jim v zabavo podtaknemo nekaj ekrazita, bo občemu blagru samo v korist. — Da se vrnemo k stvari! Vzpodbudnejši del te igre se je prav za prav takrat šele začel. Samo premislita položaj: na eni strani žena, ki ji uhaja mladost izpod prstov. Ima ljubimca, katerega dvomljivo zanesljivost rahlo čuti. Njen instinkt je v dolgi šoli izostren; zato neprestano trepeče pred nikdar počivajočo nevarnostjo, da ga izgubi. Na drugi strani dekle v najbolj razveseljivem razcvitu svojih erotičnih talentov, s katerimi vas tišči kakor s kleščami v precepu. Tu, po sredi, plavaj, če si junak! Kar se tiče moje Madame, sem se zanesel na njeno modrost. Kajti kaj naj ji preostane drugega, kot da vtakne pred grozečo nevarnostjo glavo v pesek, sledeč globokoumni prislovice: »Česar ne vem, to me ne žgé«. Nekoliko bolj problematična je bila zadeva v drugem primeru. Zakaj žena, ki je pravkar sama varala, postane nezaupljivejša in ji tudi njena vest rada prišarlatani pred oči malo vzpodbudna spoznanja, ki jih je ljudska modrost lepo zaokrožila v stavek: Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. O, prelepa moja Cathéure! Kako budno si sledila mojim stopinjam in kolikokrat si me poklicala pred svoj tribunal! Prijatelja! Kdor hoče vztrajati v takem križnem ognju ženskih slutenj, mora imeti karakter! — Toda najtrdnjša preizkušnja za takega osvojevalca je njegov duhovni boj z na zunaj poraženim tekmečem. ,Na zunaj' sem dejal in to ne brez razloga, zakaj kmalu se premagani dvigne in začne z vami moralno borbo. Ta pa je po navadi veliko hujša od prve. Kamor greste s svojo novo osvojitvijo, povsod srečujete njegovo podobo. V tem lokalu ste ga videli nekoč ob njej, po oni poti sta hodila z roko v roki. Nikakor ne morete oddvojiti njegove predstave od njenega živega lika. Kakor fantom vas spremlja v vsem, kar je z njo v zvezi. Vse še diši po njem. Poslužujete se iste sobe, iste postelje, istega telesa in, če hočete, hahaha, celo iste duše! Ali vam je to zabavna eksperimentacija! In reči vama moram, da je v tej bitki že marsikateri dejanski zmagovalec naposled sramotno podlegel. — Moji ingeniozni možgani so si izmislili za ta sovražni moralni naskok učinkovit antitoksin, ki ga vama ob tej priliki kar najtopleje priporočam. Kakor je napadalec duhoven, tako mora biti tudi obramba duhovnega značaja. Zagotavljam vama: Pravi dvoboj dveh

križajočih se fantazijskih mečev! Spinoza pravi v svoji Etiki, razpravljajoč o ljubosumju, da nam je to čustvo predvsem zato tako odločno, ker je mož, ki ga žena vara, prisiljen spojiti njeno predstavo s predstavami diverznih organov in njihovih funkcij svojega tekmeca. To spoznanje, gospoda, naj bo temelj vašemu drznemu protinaskoku. V primernem trenutku si namreč predstavljajte, da vas on opazuje, — sto proti eni stavim, da se to skoraj zmerom tudi zares dogaja v njegovem duhu —, in tedaj vama bo, o tem sem prepričan, od iskrene radosti poskakovalo srce.«

»To je pravi satanizem!« je vzkliknil Berthold.

»In zakaj bi ne bil?« se je veselo posmejal Sergej Mihajlovič. »Ljubosumnost je hudič in že v svetem pismu lahko čitate, da so hudiča izganjali s še hujšim hudičem.«

»Človek se tako nikoli ne reši hudičev,« je pripomnil Walter.

»Če je enkrat prišel k vam, vas tudi zlepa ne bo zapustil,« je modroval naš brižni filozof. »Samo posel mu preskrbite. Le pustite, da se v vas dva zlodja prepirata. Po starem pravilu tertius gaudet boste sredi te borbe našli svoj mir. — Gospoda! Svojim duhovnim radostim smo postavili temelj, tudi zgradbo, manjka jim samo še streha, vrhunec, krona, tako rekoč najvišja aureola. Vprašam vaju: kaj bi v našem primeru utegnilo biti njihov višek? S čim bi na primer vidva kronala ta dušeslovni mozaik? — Že vidim. Buljita vame kakor bik v nova vrata. Sam vama hočem povedati. Ko sem takole letal od ene slutnjepolne žene k drugi, tešeč ju z najrazličnejšimi izgovori, me je naenkrat razsvetlil ingeniozen domislek. Izpopolnil da bi svojo ljubezensko zbirko z bitjem, ki ni niti samo še nikoli varalo, niti bilo kdaj prevarano, in bi mi torej slepo zaupalo. Mislil sem si: kakšne občutke bi neki doživljal ob zavesti, da prihajam k njej od drugih žensk in se njej o vsem tem še sanjalo ne bi? Kako bi ji gledal v oči in kakšen priokus bi imeli moji objemi? — Nikar me ne žalita, gospoda, s podmeno, da spadam v ono zanikrno vrsto lažnivcev, ki lažejo tako, da naposled sami sebi verjamejo. Življenje mi je pokazalo troje vrst lažnivcev. Za najnižje smatram one, ki lažejo zato, ker jim ni dano, da bi natančno razločevali med resničnimi in samo zaželenimi dejstvi. K tem prištevam skoraj vse ženstvo in dobrih devetdeset odstotkov moških. Vse, kar vedo, vedo le nekako približno. Med resnico in lažjo se sprehajajo kakor natakali med omizji. Slehera željica, slehera najmanjša bojazen, vsak še tako skromen profit, ki si ga obetajo, jim preobrazi spoznanje. Resnica kot taka jim je brez najmanjše vrednosti. V tem pogledu ne stojte visoko nad živaljo. — Za vzorne lažnivce sem slišal hvaliti ljudi, ki sicer spočetka dobro vidijo in slišijo, ki pa se v potrebi in stiski ali celo iz nekakšnega zanikrnega veselja vžive v neko fikcijo, izmišljotino, v kateri tako dolgo vztrajajo, da ji naposled sami verjamejo. Au! Koliko je politikov, umetnikov, pa tudi učenjakov v tem krdelu! Kar ti ljudje store, store iz najsvetejšega prepričanja. Zato jim nikar ne skušajte zlesti pod kožo! Moralni so in njihov prvi zahtevek je: mirna vest. Ker pa do te težko pride, kdor je rdeč pod kožo, malce prebarvajo in prepleškajo resnico in pridejo tako do solidnega spanca. In, gospoda, lahko noč z njimi! — Teh je malone vseh ostalih deset odstotkov. Moralisti, posvetni in cerkveni, so njihovi budni vodniki. — Bele vrane v človeštvu so lažnivci, o katerih vam bom zdajle spregovoril. So to možje, ki jim laž ni nikakšen moralni problem. Oni lažejo

iz nekakšnega sočutja do svojih soljudi, tako nekako, kakor tvezijo starši otrokom bajke o Miklavžu, o vilah in volkodlakih, ker bi jih bolelo, če bi jim vzeli še zadnjo iluzijo, ki jim prekriva grdoto življenja. Zakaj vesoljstvo so si razdelili kakor kak zemljevid, na katerem je ogromna večina belega, neznanega ozemlja, prav malo sivega in dvomljivega in skoraj nič črnega, poznanega. In to belino in sivino zdaj izpolnjujejo z bajkami in izmišljotinami in z njimi polnijo glave množicam, ki zmerom glasneje zahtevajo od njih zadnjih spoznanj. Smilijo se jim in zato jih pitajo z lepimi lažmi, ker jim drugega ne morejo dati. Marsikateri prerok je šel po tej poti, modrec in tudi vrhunec duhá. In, če dovolita, si tudi jaz lastim košček od te modrosti. Pri sebi sem namreč zmerom natančno razločeval, kaj sem resnično spoznal ali videl, in kaj sem samo dejal, da sem spoznal ali videl. V čast si štejem, da sem bil nasproti sebi zmerom popolnoma iskren.«

»Ta delitev lažnivcev se prav lepo sliši,« mu je segel Walter v besedo. »Vendar se mi zdi, da bi moral vsak dostojen človek smatrati za svojo dolžnost, da zmerom in povsod tudi izpove tisto, kar je sam spoznal. Zakaj vsaka zavestna laž je v svojem bistvu sramotna...«

»Ali hočete, da vam povem dve ali tri besede o ,resnicoljubnežih za vsako ceno'? Au, kakšna klavrna svojat je to! Mar niste nikoli srečali ljudi, ki so hoteli za vsako ceno odpraviti s sveta sleherno bajko? Ali vas ni v vaši mladosti nihče posiljeval z razkritji, da ni niti Miklavža, niti vil in volkodlakov? Ali niste videli, kako se jim nakremži obraz, kadar srečajo dete, ki veruje v bajko o štoklji? Jau, kakšna zavist je v njih, da se drugi mastijo z lažmi, v katere sami več ne verjamejo! Kako jih peče lastna ,vseznalost'! Kako hitijo razkrivati ženi grehe moža in možu ženi grehe! Kako jih peče, če vidijo drugega srečnega v njegovi nevednosti! Vsemu svetu grozijo z ,razkrinkanjem' in naposled razkrijejo samo lastno smradljivost. Au, koliko modernih pisateljev in literarnih kričačev spada v to kasto! Dá, s temi ,resnicoljubneži za vsako ceno' mi odslej naprej raje prizanesite!«

»Ne bom se z vami prerekal,« mu je odvrnil Walter. »Še tako velik absurd boste zmerom zasukali sebi v prid kakor kakšen poklicen adept stare zofistike. Rajši nama povejte, kako ste prišli do vrhunca svojih duhovnih radosti.«

»Dulce in fundo, pravi pregovor,« je dejal Sergej Mihajlovič. »Toda preden pridemo do zadnjih sladkosti, mi dovolita še kratek skok v metafiziko. Dejal sem vama bil, kakšna ingeniozna domislica me je bila spreletela glede izpopolnitve moje kolekcije ljubezenskih objektov. Verjemita mi, ta navdih ni trajal več kot bežen trenutek. Kaj se je potem kuhalo v meni in izven mene naprej, tega ne vem. Kot pripadnik zadnje vrste lažnivcev moram priznati, da je ostalo to najčistejša belina na zemljevidu mojega znanja in spoznanja. Da pa se tisto, kar smo si nekoč z vso intenzivnostjo zaželeli, rado nekoč in povsem nepričakovano izpolni, je mnogokrat opazovano dejstvo. Kakšne silnice pri tem delujejo, za to nimamo le nekaj blede sivih hipotez. Na ta spolzki led se pa kot iskreni lažnivci ne bomo spuščali. — Kot že vesta, sem se bil per m a n c a n z a d i m e g l i o začel ukvarjati z vtepanjem angleščine v ukaželjne butice. V ožjem krogu sem si bil pridobil v tem pogledu nekakšen dvomljiv renomé in lepega dne sem se zglašil po nekem priporočilu v rodbini gospoda Toussainta. O tem gospodu nisem vedel prav za prav ničesar in nasproti

dami, ki me je sprejela, se spočetka tudi nisem umel prav obrniti. Ali je bila njegova žena ali kakšna druga sorodnica? Nazival sem jo Madame in takoj, kakor hitro mi je povedala, da želi ona izpopolniti svojo angleško konverzacijo, sem se začel kakor pav s svojim repom košatiti s svojim znanjem, citiral sem ji Shakespeareja, Milтона in Byrona v originalu in si tako na mah pridobil primerno avtoriteto. Vesel, da sem se bil že ob samem početku tako dobro zagozdil in si s tem odprl razveseljiv vir za novo finančno prosperiteto, sem komaj čakal, da začneva z mnogo obetajočim poukom. In res! Prihodnji dan sem se znašel pri svoji novi znanki z vsem oborožen. Toda nisem še dobro odprl ust, ko se mi začne ob nazivu Mistress na ves glas ljubko smejeti. Pogledam jo. Zla slutnja me spreleti. Kaj? Ali se varam? Ali ne zveni iz njenega smeha pravi otrok? Gospoda! Ali mi verjameta, da sem si šele takrat to bitje dodobra ogledal? Seveda! Saj to je bilo, kljub dolgim krilom in resnemu obličju, samo dekletce kakšnih sedemnajstih let! Tako zaslepi človeka prevelik pohlep po finančnih transakcijah. In potem sem izvedel: ime ji je bilo Alice in bila je hčerka gospoda Toussainta. Obiskovala je zadnji letnik liceja in priznati moram, da je bila v svoji želji, da bi se zdela velika dama, salamensko mikavna. Kar požiral sem jo z očmi, ko je ob besedah ljubezen, strast, poljub in podobnem trdovratno zardevala. Ob tem odkritju sta se mi, lahko mi verjameta, smejala telo in duša. Takoj sem se pripravil na naskok. Kakor črni Othello Desdemoni sem ji pripovedoval, vse v najčistejši angleščini seveda, o svojih ruskih doživljajih v Sibiriji, o kaj malo zabavnem umiku s Kolčakovo armado proti Daljnemu vzhodu, o lakoti in boleznih in last not least, tudi o nevenljivi pridobitvi svojih zmrzlin na nogah. Potem o svojih študijah v Berlinu, o svojih podvigih v Londonu, pri čemer sem se kajpada vestno izogibal preglobokih ekskurzov o svojih moralnih nazorih, ki bi ji utegnili navdahniti nevarno misel, da sem si jih bil pridobil po starem pravilu: *Primum vivere, deinde philosophari*. Tako sem zbudil, kakor nekoč slavni beneški črnc, njeno nežno sočutje, ki ga je, kakor njena lepa prednica Desdemona, jadrno pretvarjala v mnogo razveseljivejša občutja. In čez štirinajst dni, gospoda, je bila kaša skuhana. — Mikalo bi me pri tem, da bi vaju spet povabil na kratek sprehod v metafiziko. Ali bojim se, da bi vama te prepogoste ekskurzije v blede sivino ne pokvarile dobrega teka. Samo to vaju vprašam: Ali verujeta v dobre angele? V neko čudno previdnost, ki bdi nad nedolžnimi, ki so brez zle slutnje? Nemara pa v „elementarne moralne principe“, ki nam zaigrajo prav takrat svojo koračnico, ko smo najbolj preverjeni, da smo jih za zmerom pregnali iz njihovih gnezd? *Tiens!* Morda je pa vse samo golo naključje. Posledica prevelike gotovosti samega sebe, svojega uspeha ali pa smešne objestnosti, ki nas popade, kadar imamo opraviti z neizkušnim bitjem. Dejstvo je, da nisem lepe Cathérine nikoli peljal na svoje stanovanje, izgovarjajoč se, da je moja gospodinja bigotna in bi se nad takimi obiski pobožno zgražala. Poznal sem namreč njene mačje oči in skušal modro preprečiti kakšna neprijetna odkritja. — Ko pa je zadeva z mojo nedolžno Alice dozorela, sem jo, poznavajoč običajne izhode moje gospodinje, brez nadaljnega pripeljal v svoje varno domovanje. — Au! Da bi tega nikoli ne bil storil! Nimam pojma, kdaj in kako je bila ljubosumna Cathérine izvohala moje domače skrivnosti. Spet poglavje za metafizike nemara. In — da nadaljujem s serijo »naključij«

— prav tisto popoldne, ko sem se jaz nadejal, da bom izkusil vrhunec duhovnih radosti, je pridrvela kakor zbesnel vrag na moje stanovanje. Gospoda moja! Do takrat sem bil iskreno prepričan, da sem v vseh nesramnostih kuhan in pečen in kos sleherni situaciji. Toda ko je na vpitje in zmerjanje moje drage Cathérine prihrumela v sobo še moja trikratno podprta postojanka, so mi naenkrat odpovedali živci. Zlomil me je strahovit in meni samemu nerazumljiv krohot. In medtem ko sem se jaz zvijal v krčih smeha in sta moji sladki ljubici tulili, besneli in jokali, je stala Alice kot poosebljena nebeška nedolžnost sredi vsega tega in z velikimi očmi strmela v improvizirano komedijo, bržkone ugibajoč, ali bdi ali sanja. Jau, kako sem si takrat zaželel, da bi se mogel izpremeniti v duha in pogledati v njeno srce! Toda žal mi preostaja samo bleda predstava, poživiljena z mnogoterimi življenjskimi izkušnjami. Z njo sem se pač moral konec koncev zadovoljiti. — No, naposled sem se pa le zavedel. Pograbil sem Alice za roko, pahnil ženski s poti, povlekel dekle za seboj po stopnicah na cesto, poklical taksi in planil z njo vanj. Šoferju sem zaklical naslov gospoda Toussainta in kakor blisk sva zdrvela skozi veseli Pariz. Poskušal sem tolažiti siroto, toda iz nje ni bilo slišati glasu. Kakor oslepljena od bliska je nepremično strmela predse. Pomagal sem ji po stopnicah domov. Čutil sem, da so se ji noge šibile in da jo je obhajala slabost. Ko je izginila skozi vrata v stanovanje, sem slišal, da je zajokala kakor дете. Ne, pred obličje se ji nisem hotel prikazati več. — Tej neprijetnosti so sledile seveda tudi druge. Moja trikratno podprta postojanka se je sesula, lepa Cathérine me je zapustila in naenkrat sem se znašel sam in brez sredstev na ulici...

»Zadela vas je pravična kazen!« je vzveseljeno vzkliknil Walter.

»Kaj veste vi o tej?« ga je porogljivo vprašal Sergej Mihajlovič. »Des Einen Freud' ist des Anderen Leid in obojega nas more odrešiti samo neskončno božje usmiljenje.«

Walter in Berthold sta ga začudena vprašala, kaj da misli s temi besedami. Na njuno veliko presenečenje je močno zardel. Izvil se je s sveto-pisemskim izrekom, ki pravi: Razumi, kdor moreš!

MIMO ALBANIJE V L. 1935.

Odlomek iz potopisne knjige »Z jadrnico v Grčijo«

MARIJAN FUCHS

(Nadaljevanje)

Niti malo se nam ni sanjalo, kako bomo sprejeti. Gotovo so nas že davno opazili. Zdaj čakajo, da pridemo bliže.

Previdno zaveslamo ob trup stare, črne ladje. S krova nas pozdravi truma divjih, temnih obrazov. Vsi molčijo in čakajo, kaj bomo storili.

Pozdravimo po italijansko. S krova zagrmí zbor glasov v hladen odgovor. — Kako naprej? Povzeti je treba besedo!

»Kapitan« pove, da nam je zmanjkalo vode. Jaz v zadregi prekladam prazen »flaškon« iz roke v roko. Tigrček s strahom in nezaupanjem motri radovedne gledalce. Najprej nas nihče ne razume. Moštvo govori samo

arnavtski. — Nekdo zakliče neko ime. Čez trenutek se pokaže star, brez-zob možic, ki nas po italijanko vpraša, česa želimo.

»Vode,« je naš kratek odgovor. Kaj bi po nepotrebnem govorili!

Eden od njih se vzpne čez rob ladje. Porinem mu v roke našo pleteno steklenico. Arnavti še vedno nepremično sloné ob ograji in nas motrijo. Od temnih, brončenih obrazov se ostro odraža belina oči. Vsi brez izjeme jedó jabolka. Začno se pogovarjati. Včasih se kdo zasmeji. Vemo, da gre vse na naš račun, toda delamo se neumne, kakor da ne slišimo nič.

Med čakanjem na vodo nas zgovorni mornar, ki je znal laško, neumorno izprašuje. Pripovedujemo vse po pravici. Naše odgovore sproti tolmači radovednim Albancem. Medtem so bili menda obvestili o našem prihodu poveljnika ladje. K ograji je pristopil majhen, debel človek v civilni obleki ter se nam kar tako tja v en dan začel smehljati. Mi smo bili sicer smehljaja bolj veseli kakor grdega obraza, toda nismo vedeli, s čim smo si zaslužili kapitanovo naklonjenost. Mož je bil prijaznih besed in vplival je dobrodušno. Vprašal je, kdo je naš »vodja«, in povabil našega »kapitana« v svojo kabino. Dejal je, naj vzame s seboj tudi svojo »carto nautico«. Ko se je poročnik vrnil, smo dobili vode in tri albanske cigarete. Radoveden, kako se kaj albanski tobak kadi, takoj eno prižgem. Poveljnik ladje je iz tega menda sklepal, da mi je cigaret že zdavnaj zmanjkalo, in ko je videl moj blaženi obraz, mi jih je vrgel v jadrnico kar celo škatlo. Ob slovesu smo se na moč vljudno zahvalili.

Odveslali smo. Umazani, zagoreli mornarji so še dolgo gledali za nami. — Takšno je bilo naše prvo srečanje z živimi bitji v Albaniji. — »Saj vrug ni tako črn kakor ga slikajo ljudje,« je rekel »kapitan«, ko smo bili spet sami.

Tudi naprej smo morali veslati. Kmalu smo se obali že toliko približali, da smo razločevali slamnate hiše od velikanskih skladovnic drv krog njih. Tu je menda grška ladja tovorila oglje.

Začelo se je mračiti. Po kratkem posvetovanju smo se odločili, da prenočimo na odprtem morju. Obala se nam ni zdela nič kaj preveč prijazna, pa tudi nevarnih komarjev smo se bali. Potovati z malarijo nam poleg vseh drugih neugodnosti ne bi bilo prijetno. Z nočjo je začel pihati južnjak. To je sicer nam nasproten veter, ali spretni »kapitan«, ki je res izurjen pomorec, je znal izrabiti tudi tega. Pluli smo v cik-caku. To je zelo zamudno, ali gre vendarle. Jadrali smo vso noč.

Ob svitanju plovemo mimo Kapa Palija. Morje je tu zelo plitvo. Paziti moramo, da ne nasedemo. V nozdrvi nam prihaja smrad močvirij. Iz daljave slišimo gaganje divjih rac. Drugače je vse tiho. Dobri dve uri še plovemo, ko zagledamo daleč spredaj prvo naselbino. Hiše so bele, velike in lepe. Mesto, ki se mu približujemo, je D r a č.

Ko se mu približamo tako, da razločujemo ljudi na obali, se nenadoma morje tako splitvi, da ne moremo naprej. Dno je poraslo z dolgo, bujno morskó travo, ki se oprijema trupa jadrnice s tako močjo, da obtičimo. Z vesli si pomagamo naprej. Toda komaj se izmotamo iz objema morske trave, se ustavimo znova. Zdaj se tudi z vesli ne moremo izviti. Skočimo v morje in porivamo jadrnico naprej. Po dolgem prizadevanju jo premaknemo in poskačemo spet nanjo. Dno se z navpično odrezano steno hipoma poglobi do šestih metrov. Že menimo, da je konec nerodnega terena, ko nas zamaje nov sunek.

Jadrnica se je zadela ob veliko, mehko skalo, poraslo z mahom. Skala je bila nekaj konglomerat odmrle morske trave, drobnega okroglega kamenja, školjk, mahu in peska. Dasi je bil sunek močan, se jadrnica k sreči ni poškodovala. Nobeno veslanje in porivanje ni nič zaleglo. »Kapitan« je pihal od jeze. Kolikor bolj smo rinili jadrnico naprej, tem trdneje je tičala sredi skale ko v precepu. Bilo je smešno. Z obale nas lahko vidijo ljudje, ki bodo takoj spoznali, da smo tujci. Zakaj nobenega dvoma ni, da domačini dobro poznajo plitvine in zato ne morejo tako nerodno zaiti nanje. Tako se nehote izpostavljam in obračamo pozornost ljudi nase.

Ko se poročnik vnovič upre v jadrnico, da bi jo premaknil, pravim:

»Zdi se mi pametneje, če gremo nazaj, kakor pa da brez uspeha rinemo naprej. Če ne moremo ne na levo ne na desno, bo menda najbolj prav, če se vrnemo po poti, ki smo po njej prišli do sem.« »Kapitan« me ježno pogleda in me osorno zavrne, naj molčim. Kaj se jaz razumem na plovbo po morju! In se spet ves besen upre. Vem, da poročnik zato noče nazaj, ker sem j a z tako rekel.

Nič. Jadrnica tiči kakor vkovana.

Končno pa »kapitan« le porine nazaj. V naslednjem trenutku se je jadrnica prosta zazibala na valovih. Šli smo nazaj do mesta, kjer smo zabredli. Nato smo v velikem loku obkrožili nevarne sipine.

Ves čas vožnje proti luki ni »kapitan« spregovoril z menoj niti besedice. Bil je jezen name, kakor je bil jezen vselej, kadar sem dal pametnejši nasvet. Tega nikakor ni mogel prenesti in nikoli ni storil tako, kakor sem predlagal, čeprav je spoznal, da bi bilo boljše tako.

Peljali smo se mimo kopališča. Kopali so se skoro sami otroci. Njihovo kričanje smo čuli že od daleč. Med skakanjem v morje in tekanjem po deskah so popevali šlagerje. »Heute nacht oder nie« in druge.

Mesto na pobočju je napravilo na nas krasen vtis. Same nove, moderne zgradbe ter vzorno urejene vile. Gotovo je to bogataški del mesta Drača.

Ko smo se približali visokemu zidu, ki je molel v morje in omejeval luko, se je nenadoma prikazal izza njega čoln, ki je v njem mlajši človek na videz čisto malomarno veslal. Ko je prišel bliže, nas je vprašal brez-brižno, kakor da bi vpraševal iz gole navade in zvedavosti, od kod prihajamo.

»Iz Splita.«

Malo debelo je pogledal, a se je takoj znašel. Obrnil je čoln in nam rekel, naj mu sledimo. Govoril je italijanski. Takoj smo slutili, da je šel kak človek z nabrežja javit v luko, da prihajajo neki tujci. Drugače bi se ne bil ta skrivnostni čolnar tako nepričakovano pojavil pred nami. Naša želja, da bi pristali nekje zunaj luke in šli v mesto peš, se je izjalovila. Molče smo se udali v položaj in sledili »povabilu« pristaniškega detektiva.

Pristanišče je bilo nenavadno razsežno in dvodelno: obsegalo je vojaško in civilno luko. Tostran zidu je zavel veter in »kapitan« je razstrl jadra. Hotel se je postaviti in pokazati, kako brežhibno zna pristati. Čolnar je veslal za nami na vse kriplje, a je kljub temu zaostal daleč nekje zadaj, tako da smo ga v množstvu čolnov v pristanišču kmalu izgubili iz vida. Najprej je kričal, da mora naprej ter nam pokazati prostor, kjer smemo pristati, toda nismo ga poslušali. Ko smo že vrgli sidro,

privezali jadrnico in se odpravljali na suho, je ves poten priveslal do brega.

»Zakaj pa niste vžgali motorja?« ga je z nasmehom vprašal »kapitan«, ko je detektiv skakal iz čolna.

Mož ni vedel, ali se naj jezi ali smeji. Zato je molčal in odšel v pristaniški urad. — Gotovo je bil malo nejevoljen, zakaj dobil je povelje, naj nas pripelje v luko, v resnici pa je prišel sam za nami in smo ga tako rekoč pripeljali mi. Kmalu se je vrnil in povedal, da moramo na luško poveljstvo. Ker nismo hoteli pustiti jadrnice same, sem ostal jaz v njej, Tigrček in »kapitan« pa sta vzela naše potne liste in odšla z detektivom. Albanskih viz v potnih listih ni bilo...

Komaj so odhajajoči izginili, je obsula jadrnico gruča nagih Albančkov, ki so se v luki kopali. Obsipavali so me z neznanimi zvoki svojega jezika. Čutil sem, da me nekaj vprašujejo, toda razumel nisem niti besede. Začel sem zmigovati z rameni, kar je malim nagem tako neznansko ugajalo, da so se na vso moč smejali. Jaz pa z njimi. — Tako smo postali prijatelji. Videl sem, da jih zagonetnost naše jadrnice silno privlačuje. Neumorno so se trudili, da bi od mene kaj zvedeli.

»Serbi?« me je vpraševal neki malček, krčevito krilil z rokami in kazal proti severu. Odkimal sem. Dečko je umolknil, me gledal in se čudil. Gotovo je v mislih zbiral imena vseh narodov, ki je o njih slišal v šoli.

Na obalo sta prišla dva orožnika in začela kričati na otroke. Kakor bi mignil, so se razkropili in izginili. Bil sem spet sam. Le orožnika sta se molče sprehajala sem in tja pred jadrnico. — Pribrnel je velik hidroavion in pristal za zidom, ki loči vojaško luko od civilne. V pristanišču sta bila dva laška parnika.

Pristanišče je bilo zelo lepo in krasno situirano. Vse je bilo novo, čisto in tehnično dovršeno. — Da je draško pristanišče, kakršno je zdaj, italijansko delo, menda ni treba posebej pripominjati. —

Šele predpoldnem sta se poročnik in Tigrček vrnila, ker sta šla gredoč še v mesto nakupit sadja.

Seveda so v luški pisarni vprašali »kapitana« zopet za zdravstveni list. Namesto tega je pomolil uradniku svojo mornarsko knjižico in najina potna lista. Toda uradnik se s tem ni zadovoljil. Začel se je razburjati, da so prihiteli v pisarno še drugi uradniki. Potem so začeli skupno premišljevat, kako je kaj takega sploh mogoče. Nato so knjižice obdržali in oba odslovili z ukazom, da do večera ne smemo oditi z jadrnico iz luke. Ko je poročnik vprašal, kaj mislijo z nami storiti, je odvrnil predstojnik urada, da bo telefonično vprašal Tirano in prosil vlado, oziroma notranjega ministra za instrukcije.

Popoldne sva se s Tigrčkom potepala po Draču, ki mu Albanci pravijo Dure, poročnik pa je stražil jadrnico. Stari del mesta je mnogo manj čist in lep kakor novi, ki smo ga bili videli z morja. Skoro v vsem me je spominjal na Ulcinj, le da je bilo tu vse večje. Na ulicah prav tako pestro življenje, le kričanja je bilo manj. Po cestah so tekale starinske kočije ter stari, napol razpadli tovarni avtomobili, ki so jih gotovo pripeljali semkaj Italijani, namesto da bi jih bili vrgli med staro železo.

Pozno popoldne se je šel »kapitan« spet javit v pristaniški urad. S Tigrčkom sva ga v jadrnici nestrpno čakala, zakaj vedela sva, da bo

zdaj padla odločitev. »Kapitan« se je kmalu vrnil in se smejal. Povedal je, da smo prosti.

»Kako pa je bilo?« sva ga naglo vprašala.

»Čisto preprosto,« je rekel. »Luški kapetan mi je dal dokumente in dejal, da se smemo svobodno gibati po Albaniji. — 'Tutto in ordine!' se je nasmehnil, podal roko in se prijazno poslovil. 'V interesu turizma je, da redkih popotnikov, ki pridejo v Albanijo, ne oviramo, marveč da smo jim po možnosti v pomoč.' — Sedaj mi je žal, da ga nisem vprašal, ali je dobil te instrukcije iz Tirane, ali so plod njegove uvidevnosti,« je končal »kapitan«.

Tako torej! Navsezadnje nas bodo še veselili!

Bili smo dobre volje kakor že dolgo ne in hitro smo odvezali jadrnico. »Kapitan« je odveslal kake tri milje od Drača in pristal na lepi plaži, ki je bila samotna in prazna. Tam smo večerjali velikansko melono, ki smo jo bili kupili v Draču. Sonce je zahajalo in pred nami se je bleščal Drač v živih večernih barvah. Morje je bilo mirno ko olje in vse mesto je odsevalo v vodi. Tudi pokrajina krog Drača je žarela v soncu, ki ga na obzorju že ni bilo več. In zopet smo začutili, kako lepa, toda turistom neznana je Albanija. Celó Dalmacija se z njo ne more primerjati, kar mi je potrdil celó »kapitan«, ki je sam Dalmatinec in jo gotovo pozna do zadnjega kotička. — Ko se je zarja vedno bolj krčila, dokler ni ostala na obzorju le še dolga, temnordeča proga, smo pospali — v Albaniji prvokrat brez skrbi! —

Drugi dan dolgo ni bilo vetra. Šele okoli devetih je toliko nakodral gladno, da smo se pripravili na odhod. Pluli smo po zalivu, kjer se noben veter ne more kdo ve kaj razviti. Zato smo napredovali le polagoma. Imeli smo pa zato več časa, da smo lahko opazovali pokrajino.

Nizki, obli holmi v Draškem zalivu močno spominjajo na slovenske predele, posebno na Dolenjsko. To se sicer čudno sliši, a je res. Ob vznožju so porasli z bujnim listnatim drevjem, kar posebno preseneti človeka, ki je vajen samo dalmatinske pokrajine, kjer je le tu in tam kaka palma, cipresa ali bor. Po travnatih, položnih pobočjih pa so zleknjene rumene in svetlozelene njive. Vmes kaka hišica, zastrta z drevjem in brajdami. Na hribčkih manjkajo samo še cerkvice — pa bi bila tu značilna slovenska pokrajina!

Toda kmalu se gledanja naveličamo. Začnemo se pogovarjati o včerajšnjem dnevu v Draču. Dober izid prvega srečanja z albansko oblastjo nas opogumi, da se počutimo v Albaniji domače kakor na jugoslovanskem ozemlju. Iz dolgega časa vzamem v roke svoj potni list. Šele zdaj opazim, da je policija pritisnila vanj žig: »Mbretnia Shqiptare 20. VII. 1935. Policia e molos Durresit.« — To nam utegne priti še zelo prav: če nas bo hotel kdo kaj sekirati, mu bomo pokazali žig in rekli: »Če se draški policiji ni zdelo potrebno, zadrževati nas —, zakaj počnete to vi?«

Počasi, toda vztrajno smo se približevali tretjemu velikemu rtu, ki se imenuje Kap Laghi. Od vseh je najbolj gorat in obrasel s temnimi gozdovi. Bilo je šele poldne, izpili pa smo že skoro polovico vode. Tolažili smo se z mislijo, da bomo kmalu prišli do nove, čeprav nismo vedeli ne kje ne kdaj.

Na Kap Laghi nismo stopili. Okoli ene popoldne smo ga od daleč obpluli, ker je okoli njegove konice štrlelo iz morja polno čeri. Toda takoj smo se zopet primaknili k obali. Kmalu smo med košatimi kroš-

njami gostega drevja zagledali nizko rdečo streho. Tu je samotna kmetija, smo si mislil, tu poprosimo vode. Hitro smo izpili, kar smo je še imeli, nato pa smo se zasidrali.

Še preden smo stopili na suho, se je prikazal izza grmovja majhen, čokat orožnik. Počakal je, da smo pribredli do kraja, nato pa nas je po albansko nekaj vprašal. »Kapitan« je odgovoril v italijanščini, da želimo vode. Toda mož ni razumel niti besedice. Kakor smo se kmalu prepričali, je obvladal samo svoj materni jezik.

Za njim je stopil iz grmovja drugi orožnik, ki pa je bil brez orožja. Tudi ta je razumel samo albanski. Da bi se izognili nepotrebnemu sporazumevanju s kretnjami, sem pomolil predenj steklenico in jo obrnil. Ni vrag, da bi ne pogodila, kaj hočemo.

Drugi orožnik, ki je bil še čisto mlad fant in se je zagonetno smehljal, ko nas je gledal, je pomignil poročniku in meni, naj mu slediva. Pokazal je na steklenico, s čimer je hotel povedati, da naju hoče peljati k vodi. Sledila sva mu mimo orožniške postaje čez majhen travnik. Neizhojena steza je bila polna bodečih trav in zelišč, in ker sva bila bosa, sva kar klecala od vbodov. Orožnik, ki je ves čas molče hodil pred nama, se je ob vsakem najinem pridušenem vzkliku, ko sva stopila na kako posebno otro zel, ozrl in se brezizrazno nasmehnil. Bil je zamišljen in je gledal v tla. Čutila sva, da njegov smeh ni iskren. — Nato smo hodili nekaj časa med praprotjo, potem pa smo se spustili v velik, globok jarek. Tam je curljala iz glinaste zemlje sveža, ledeno mrzla voda.

Ko sva se vrnila z vodo, sva videla, kako je Tigrček preplašen čepel na jadrnici in gledal, kdaj prideva. Kakor hitro naju je zagledal, je hitel pripovedovati, da je orožnik takoj po našem odhodu skrivaj nabil puško. Bilo mu je tesno samemu z orožnikom in se je rajši umaknil na jadrnico. Zmignila sva z rameni in šla še sama na jadrnico. Dobili smo vse, kar smo želeli, in nameravali smo oditi.

Tedaj pa je orožnik nekaj zakričal, na pol počepnil, kakor delajo to vojaki, kadar hočejo streljati, in pomeril s puško na nas. Kakor elektrizirani smo se obrnili, zakaj ta hip smo bili vsi obrnjeni s hrbtom proti obali: »kapitan« je urejeval vrvi velikega jadra, Tigrček mu je pomagal, jaz pa sem pravkar začel dvigati sidro.

Gotovo smo prebledeli, zakaj vedeli smo, da se s strastnim Albancem ne smemo igrati. Poiskali smo potne liste in šli spet na suho. Šele tedaj je orožnik vstal in vrgel puško spet na ramo. Vzel je knjižice, toda tako nerodno, kakor da bi imel prvikrat v življenju kaj takega v rokah.

Ker je nesmiselno listal po potnih listih, ne da bi v njih kaj našel, sem mu vzel eno knjižico in poiskal žig draške policije. Nekaj časa je gledal, kakor da ne zna brati, nato pa se je zasmel in začel nekaj govoriti. Šele čez nekaj časa smo pogodili, kaj hoče reči. Razložili smo samo besedo »Durrus, Durrus«, ki jo je neštetokrat izgovoril. Hotel nam je dopovedati, da je Drač pač Drač, tu pa je drugo okrožje, ki ne spada pod draško policijo.

Položaj je bil skrajno napet, obenem pa grotesken.

Poročnik se je razjezil in mu v italijanščini dopovedoval, da smo čisto neškodljivi turisti, da v Albaniji nimamo nobenih namenov, da smo se ustavili tu samo zaradi vode in mnogo drugih stvari. Seveda vse zaman. Orožnik se je smehljal in zamahnil z roko, češ, ti kar govori kar hočeš,

glavno je, da moraš ostati tu. Če je »kapitan« pokazal na jadrnico in dvignil roko proti morju, kakor da hočemo oditi, je orožnik prijel za puško.

Edina beseda, ki smo jo vsi razumeli, je bila »komandant«. Prvi jo je izgovoril poročnik, rekoč, da se bo pritožil. Orožnik pa je pričel kimati.

Torej mora biti tu nekje tudi komandant. Hoteli smo vedeti, kje je. Orožnik je zamahnil z roko proti hribom in nagnil prste proti ustom, češ, pije. — »Aha,« je rekel »kapitan«, »mož zna skrbeti za svoje razvedrilo! Namesto da bi bil v službi, se potepa po selih, popiva in zapeljuje mlade mohamedanke!« Orožnik se je zasmeljal in prikimal, kakor da razume. Želeli smo vedeti, kdaj pride komandant. Upali smo, da bo vsaj on znal italijanski. Poleg tega smo razpolagali z angleščino, nemščino, francoščino in končno tudi s češčino, če bi bilo treba. Ni vrag, da bi se ne sporazumeli! Govorili bomo v jeziku, ki si ga bo komandant sam izbral. Pokazal sem orožniku uro, da bi naznačil, kdaj se komandant vrne. Pokazal je s prstom na osem. Zdaj je ura tri, tu smo od pol dveh — koliko zamudnega čakanja! Na morju je bil veter! Poročnik nikakor ni bil pri volji, da bi čakal. Z mučnim mahanjem in kriljenjem je dopovedal, da želi takoj govoriti z njim. Mož je prikimal, dobro, in z drugim orožnikom, ki je ves čas molčal in stal ob strani, je »kapitan« odšel.

Že malo prej sta bila prišla z gorá dva kmeta z osli, otovorjenimi tako, da od živali ni bilo videti drugega ko rep, glavo in noge. Najprej sta nas začudeno gledala in poslušala, potem pa, ko sva bila Tigrček in jaz z orožnikom sama, sta pristopila in vprašala orožnika, kaj je. Ta jima je na široko nekaj pripovedoval. Včasih je pokazal na naju in na jadrnico, iz česar sva spoznala, da še vedno govori o nas.

Medtem sva bila odšla na jadrnico.

Moža sta poslušala in premišljevala. Nato pa sta začela orožniku nekaj šepetati. Kmalu nato sta izginila in ostala sva s Tigrčkom spet sama z orožnikom. — Čez kaki dve uri se je »kapitan« vrnil in povedal, da sploh ni šel iskat komandanta. Da ga je drugi orožnik najprej »povabil« v hišo, potem ga pa ni pustil ven.

Začeli smo dvomiti v eksistenco komandanta. V takih trenutkih obhajajo človeka najbolj nemogoče slutnje. Kaj, če so se orožniki zmenili z izginulima seljakoma, da stvar zavlečejo do noči in nas potem napadejo?

Sedeli smo na jadrnici, orožnik pa na suhem in nas stražil. Odložil je čepico in se pogladil po glavi. Obraz je imel ostro izoblikovan in mišičast, čelo nizko in nagnjeno nazaj. Kratki, žimasti lasje so mu v neurejenih kodrih legali po čelu skoro do nosnega korena. — Mislim, da so bili taki davni Kelti. Orožnik se mi je zdel njihov »neposrečeni« potomec.

Kljub razburjenju smo postali lačni. Prinesli smo na suho krompirja in zakurili. Orožnik je šel za nami in prisedel k ognju. Pozneje sta prisedla tudi kmeta, ki sta se spet vrnila. Ko smo tako sedeli okoli ognja in molčali, smo se domislili zvijače, ki bi z njo vsaj malo potolažili Albance. Prinesel sem z jadrnice »buk misr« in sol. Razrezali smo ga na šest kosov in ponudili s soljo vred. Vedeli smo: če sprejmejo in pojedó, izrazijo s tem svoja prijateljska čustva do nas in nam ne bodo storili nič hudega. Možje so odklonili. Seveda bi se morali mi pokazati sedaj užaljene, ker so odklonili našo gostoljubnost. Toda iz tega si nismo mnogo storili. Pač nismo Albanci. —

Pozno zvečer, ko je bila že davno tema, je javil drugi orožnik, da je prišel komandant. »Kapitan«, je odšel k njemu. Ker smo bili že povečerjali, sva s Tigrčkom odšla na jadnico.

Čez dobre pol ure zaslišiva bližajoče se glasove. Nato posveti velika žarnica in obsije vso jadnico. Od rezke luči so naju zbolele oči, ki so bile navajene teme.

Ko je bil poročnik zopet na jadnici, je pripovedoval, kako je bilo. — Komandantu je na kratko razložil položaj in mu predložil dokumente. Neuki mož je dolgo gledal vanje, ne da bi vedel, kako naj stvar zagrabi. Potem pa jo je nenadoma potuhtal: vzel je papir in svinčnik in začel počasi in važno prepisovati naše dokumente. Prepisal je vse od prve do zadnje črke. Celo to, kdaj sva s Tigrčkom prestopila avstrijsko in češko-slovaško mejo, pri čemer tudi na žige ni pozabil. Vse se mu je zdelo pomembno, razen ene edine stvari: številke mojega potnega lista, ki je seveda ni prepisal. Pri tem delu se je tako potil — pred pisanjem si je bil zavihal rokave — da je znoj tekkel z njega v debelih kapljah in je neprestano segal po brisačah, ki sta mu jih vsak s svoje strani nudila orožnika. Še dolgo v noč smo se smejali, ko smo se pogovarjali o tem dogodku; potem smo utrujeni zaspali.

Zjutraj se je komaj danilo, ko smo že odjadrali. Imeli smo ugoden veter in smo hitro drseli po vodni gladini. Ko pa je začelo sonce zopet žgati, smo zavili h kraju, kjer smo se kopali v mlačnem morju. Od nekod iz bližine smo čuli zvončkljanje ovčje črede in obupno blejanje. Ko smo se potapljali in premetavali po morju, se oglasi za nami šibek, tresoč se glas.

Star, betežen pastir je lezel čez skale proti nam.

»Dober dan,« smo ga pozdravili kar tjavendan, toda kako smo ostrmeli, ko nam odzdravi pravilno po srbsko:

»Dobar dan.«

»Kaj znate srbski?« ga vprašamo.

»Malo,« je rekel in nas ves vesel začel ogledovati in se smehljati. Bil je dobrodušen, miren starec. Imel je svetlomodre oči ter kratko, belo kozjo brado. Vprašali smo ga, če nam lahko proda kaj ovčjega sira. Pri sebi ga nima nič, je rekel, dobili bi ga lahko v vasi, ki je pa štiri ure daleč.

»Kje pa imate hrano zase?« sem ga vprašal. Namesto odgovora je odprl pastirsko torbo, ki je bila bolj prazna ko polna, odlomil kar v njej ščepec sira in muslimanskega kruha ter nam ga ponudil. Ker smo govorili o hrani, je menda mislil, da smo lačni. Sprejeli smo, kar nam je ponudil, ker smo vedeli, da bi ga žalili, če bi odklonili.

»Voda?« je rekel in kazal na nas. — To smo razumeli kot vprašanje, če jo imamo. Nalili smo mu je kar pol litra. Zvrnil jo je v dušku. Potem pa se je začel zahvaljevati z rokami, s telesom, z glavo, z očmi in usti; vse bitje se je zahvaljevalo. Bili smo skoro ginjeni. Kako je moral biti siromak žejen.

Ko smo odhajali, je dolgo mahal za nami, dokler nam ga ni zakrila skala. Njegova roka se je v zgibih tresla in omahovala. —

Začenjala se je velikanska plaža, po zemljevidu sodeč menda največja v Albaniji. Péla se je naprej in naprej in izginjala na obzorju, ne da bi ji videli konec.

Obpluli smo jo tik ob obali. Dno pod nami je bilo komaj meter globoko. Celinski svet je bil nizek in močviren. Po nekaterih krajih ni bil niti pol metra nad morjem. Tu nekje mora biti ustje reke Škumbi.

Naselbin ni bilo nikakih. Edina živa bitja so bile ptice, ki so nemo vzletavale iz močvirij, ko smo pluli mimo, in spet sedale, ko smo se oddaljili.

Gola, neporasla tla so bila naseljena z velikimi jatami divjih rac, prib, pelikanov in drugih neznanih ptic. Nikoli v življenju še nismo bili videli toliko ptic skupaj. Iz nizkih tal so štrleli v zrak samo vitki, dolgi vratovi čapelj in štokelj. Najprej, ko smo gledali iz daljave, smo mislili, da so njih siva, ozka trupla suhi štori, vratovi pa gole, oguljene veje.

Na morju je bilo tiho, le šum ptičjih kril nas je spremljal vso pot. Široke, razstrte kreljuti so počasi udarjale in omahovale po zraku; njih pošumevanje in pritajeni šelest je prihajal k nam kakor zvoki daljnega viharja.

Proti večeru smo prišli v bližino naslednjega rta. Na pomorski karti je bil označen z imenom Kap Samana. Rt se je končaval z neštevilnimi izrastki in pomoli, čermi in ploščatimi skalami. Plitvina je segala skoro pol kilometra daleč v morje. Morali smo skoro za celo miljo nazaj, če smo jo hoteli obpluti. Veter je bil močan in bila je nevarnost, da nas vrže na sipine. Ko smo hiteli mimo njih, je nenadoma vzplahutal tik nas velik trop neznanih, čisto črnih ptic. Krila so se jim rdeče zasvetila v zahajajočem solncu. Zdrznili smo se, zakaj zletele so tik nad našimi glavami. Zvok leta je bil rezek, skoro žvižgajoč. Moralo jih je biti najmanj trideset.

Nato se je naglo zmračilo. Našli nismo ne primerne prenočišča, niti vsaj malo prikladnega mesta za pristanek. Naš položaj je bil silno neprijeten. Bila je noč, svet krog nas sipinast in nevaren, veter pa se je vedno bolj krepil, tako da so v pol ure narasli valovi do pol metra. Približevati se obrežju, bi pomenilo brodolom, nočna plovba med plitvinami pa tudi. Povezali smo jadra, da bi nas veter ne vrgel s preveliko silo na kako nevidno čer. Bili smo pripravljeni na vse.

Nenadoma začutimo, kako nas močna struja odnaša na odprto morje. Prižgal sem žveplenko, da bi »kapitan« pogledal na pomorsko karto, kaj je ta tok. Bili smo pri izlivu reke Vojuše. Moči njene struje se imamo zahvaliti, da to noč nismo nasedli. Daleč od brega smo bili na varnejšem, ali jader si kljub temu nismo upali razpeti. Valovi so nas premetavali, ne da bi nas premaknili z mesta.

Tako smo ostali vso noč. Krčevito smo se držali, da bi nas kak nepričakovan val, ki ga v temi nismo videli, ne stresel z jadrnice v razburkano morje. Peneči se valovi so se svetlikali v lastnem soju. To pomeni slabo vreme, je rekel »kapitan«. Toda nebo nad nami je bilo polno zvezd.

Vso noč smo ostali povsem neorientirani. V daljavi pred nami ali pa za nami, na levo, na desno, kakor so nas pač metali valovi — smo videli daleč narazen tri luči, od katerih sta se dve prižigali in ugašali, tretja pa je gorela stalno. Bili so svetilniki. Včasih smo jih zamenjavali z zvezdami na obzorju, tako daljnji in medli so bili. Vso noč smo ugibali, ne da bi mogli z gotovostjo reči, kateri svetilnik je na Kapu Linguetti, kateri na otoku Saseni in kateri je valonski. — Ker je otok Sasena italijanski, smo se bali, da bi po nevednosti zašli nanj. Zato smo rajši do zore ostali na mestu.

Ko se je zdanilo, smo spoznali položaj. Bili smo nedaleč od otoka Sasene, malo delj so se zavijali v jutranje megle hribi rta Linguette, v globini zaliva pa mora biti Valona.

Ker ni bilo vetra, je poročnik do Valone veslal.

Ko smo se približevali pristanišču, smo opazili na visokem, umetnem pomolu, ki je ščitil luko pred vetrovi, belo postavo, ki nam je mahala, kod naj zavijemo v pristan. Prišedši bliže, smo spoznali v postavi pristaniškega uradnika, ki nam je salutiral in se prijazno smehljal. Imeli smo vtis, ko da bi bil o našem prihodu obveščen. Ko smo pristali in splezali na pomol, se nam je predstavil. Nato nas je povabil v ličen salonček, ki je bil obenem nekaka pisarna luškega kapetana.

Po trenutku čakanja vstopi visok, eleganten človek, ki mu nikoli ne bi prisodil, da je Albanec. Črne lase je imel gladko počesane na stran, oči ogljene, obraz zagorel ter tako lep in plemenit, da sem dolgo strmel vanj, ne da bi vedel, ali sanjam ali bedim. Ne spominjam se, da bi kdaj v življenju napravil kak človek name močnejši vtis. Pristopil je k vsakemu posebej in mu podal roko, nato pa pomignil, naj zopet sedemo. Bili smo čisto navadno oblečeni kakor običajno na morju in neobriti. Jaz sem imel celó ruto na glavi, da sem se varoval pekočega solnca. Ko je opazil našo zadrego, se je razumevajoče nasmehnil, mi pa za njim, in stvar je bila v redu. Izročili smo mu potne liste, ki jih je sprejel kot nekaj absolutno nevažnega. Vprašal nas je, kako se počutimo in kakšno vožnjo smo imeli.

Povedali smo. Nato je pritisnil na zvonec, ki je ležal poleg razkošnega, s srebrom okovanega pepelnika. Ko se je prikazal služabnik, nas je vprašal, ali želimo črno kavo ali mogoče konjak ali karkoli drugega. Odvrnili smo, naj se z nami nikar ne zadržuje, da mu ne želimo motiti jutranjega miru, zakaj ura je šele sedem zjutraj. Poleg tega smo se nameravali v Valoni ustaviti samo toliko, da nakupimo hrane in dobimo vode. Potem želimo takoj naprej.

Ponudil nam je izbornih albanskih cigaret.

Med pogovorom potrka in vstopi uslužbenec jugoslovanskega konzulata v Valoni. Očitno je luški kapetan poslal ponj. Ob slovesu je dejal, naj okoli enajstih pridemo spet k njemu.

Šli smo z dobrodušnim možem, ki nas je bil vesel kakor starih znancev. Takoj je povedal, da je Črnogorec. Ko smo prišli iz vrta na cesto, je poklical izvoščka. Rekel je, da ima nalog, pripeljati nas na jugoslovanski konzulat. Konzul je še spal, tajnika pa ni bilo več doma. Odšel je v kavarno na zajtrk.

S Črnogorcem, ki je združeval v sebi vse lepe lastnosti zdrave, sveže gorske rase in je imel redek, naraven dar za humor, smo ga odšli iskat. Našli smo ga pri kavi, zavitega v oblak dišečega dima. Bil je v lahki, svetli poletni obleki in razoglavljen. Iskreno se nas je razveselil. Ob likerju smo postali kmalu vsi razigrani in glasni. Počutil sem se kakor kralj. Kadil sem neopisljivo dragocene, vonjive albanske cigarete ter srkal okusno turško kavo, o kakršni nisem nikoli sanjal.

»Seveda,« se je smejal tajnik, ki je bil še čisto mlad, »zato pa tudi Albanci ne znajo drugega ko pripravljati tobak in kuhati kavo. Ne, pač, in streljati znajo!«

To smo prav radi verjeli. Povedali smo mu, kaj smo doživeli blizu rta Laghi. Tajnik se ni prav nič čudil... Vprašal nas je, če imamo kak

poseben načrt. Ko smo rekli, da ne, nam je predlagal, da bi šli v Valono. Mesto leži namreč kakih dvajset minut od morja. Tu, kjer smo bili zdaj, je samo pristaniški del mesta.

Spet smo sedli v kočijo. Opazil sem, da tu sploh ne poznajo avtomobila. Vse se vozi v kočijah; le kmetje, ki poganjajo osličke in mezge pred seboj, hodijo peš. — Mimo je privozil majhen, napol razdejan voz, ki je drsel po ozkih tračnicah.

»To je valonski tramvaj,« je uslužno pojasnil tajnik in čakal, kdaj bomo planili v smeh. Pred vozom je bilo vpreženo napol slepo, rebrasto kljuse in vleklo voz s kočijažem in dvema potnikoma naprej. Pešci, ki so hodili mimo, so tramvaj prehitevali. —

Površno smo si ogledali Valono. Tudi to mesto se modernizira, dasi Drača še od daleč na dosega. Življenje tu ni tako bučno ko v onem; le sadni trg je živ in glasen.

Morali smo nazaj. Preden gremo spet k luškemu šefu, smo se želeli nekoliko očediti in preobleči. Pred konzulatom smo se poslovili in domenili, da se kmalu po kosilu zopet vidimo.

Kmalu smo sedeli spet v kapitanovem salonu. Prijazni mož je bil skoro v zadregi, ko nas je vprašal, ali imamo zdravstveni list. Bilo nam je mučno. Povedati mu, da ga sploh dvignili nismo — menda je poročnik zdaj prvikrat začutil, kakšen vtis bi napravil na tega tenkočutnega človeka, če bi rekel, da že ves čas plove brez njega... Izmazal se je z lažjo. Dejal je, da mu ga je odnesel veter. Nekoč se mu je nekaj strašno mudilo, zgrabil je več stvari skupaj, toda nenadoma »je udaril« veter in papir je odfrfotal. Ker smo hiteli naprej, nismo mogli jadrnice obračati in loviti list po valovih.

Rekel ni nič, le oči so se mu za spoznanje zožile. Še danes ne morem z gotovostjo reči, ali je verjel ali ne... Toda hudega ni bilo nič. Kasneje nam ga je na priporočilo jugoslovanskega konzulata sam izdal. Tako smo prav za prav brez truda prišli do dokumenta, ki smo na potovanju zaradi njega imeli že toliko sitnosti.

Popoldne smo se spet sestali s tajnikom. Peljal nas je k morju, kjer nam je pokazal svojo ribiško jadrnico, ki z njo včasih za kratek čas ribari. Nato smo se spet odpeljali v Valono.

Vprašal nas je, če hočemo z njim na obisk h grškemu konzulu. Šli smo. — Mož, ki je bil grški konzul, je bil preprost in dobrodušen človek. Fantaziral je samo o Italiji, in ves čas obiska nismo govorili o ničemer drugem, ko o tej solnčni zemlji. Ko nam je postregel še s konjakom, ki je bil tako močan, da so se nam grla skoro vnela, smo odšli.

Po naključju smo se seznanili z večjo družbo inteligentnih, šolanih Albancev. Vsak je govoril vsaj po en evropski jezik, med drugimi tudi nemški. Pogovor sem kmalu zasukal na politiko, ker me je zelo zanimalo, kaj bodo povedali.

»Ah,« je rekel nekdo od njih, »to so žalostne stvari. Ne vem, če je še kje v Evropi narod, katerega usoda bi bila bolj tragična kakor je naša. Tirana se za narodovo volje ne meni. Tirana hodi svojo pot, narod pa svojo.« Začutil sem, da govori iz moža iskren, resničen patriotizem in globoka ljubezen do svojega naroda. Povedal je še marsikaj. Toda vse, kar je rekel, so bile stvari, ki se jih sme samo povedati...

Ko smo bili že doma in sem zvedel o revoluciji v Albaniji, nisem bil prav nič presenečen...

Drugo jutro smo se odpravljali. Uradnik, ki nas je bil včeraj sprejel, nam je odhod resno odsvetoval in rekel, naj počakamo vsaj do naslednjega dne, toda »kapitan« je silil naprej.

Vprašal sem ga, iz česa sklepa s tako gotovostjo, da bo na morju vihar. Rekel je, da je že večraj vel izredno močan veter, ki traja navadno tri dni in se vsak dan bolj stopnjuje v svoji moči. Poleg tega so se že zgodaj zjutraj pojavili na južnem nebu tenki, dolgi oblaki. Uradnik je pokazal nanje in zmignil z glavo. — »To so znanilci neurja,« je rekel.

Toda šli smo. »Kapitan« ni uradnika niti resno poslušal. Dejal je, da veter vendar moramo imeti, če hočemo priti naprej, in odvezal vrvi.

Že na vožnji iz zaliva je pihal tako močan veter, da smo morali jadrnico pokriti. Ker smo pluli proti vetru, so se valovi razlivali skoro čez vso jadrnico. — Kakšni valovi morajo biti šele na odprtem morju!

Bilo je še zgodaj in solnce še ni imelo prave moči. Ali pa se mi je vsaj tako zdelo, zakaj sedel sem spet na »provi« in bil neprestano moker. Proti meni so se valili valovi temno modrega morja. Ko so se zadeli ob nos jadrnice, so se s šumom razdelili in planili kvišku po meni. Prskal in otrsasal sem se kakor psiček, ki je pravkar prilezel iz vode.

Zavili smo okoli hribov Kapa Linguette. Ker smo menjali smer in začeli pluti v smeri vetra, so me valovi nehali polivati. Zdaj so se valili vzporedno z nami, toda bili so čez meter visoki. Zato smo pustili jadrnico še vedno zaprto.

Za nami je izginjal otok Sasena. Mistral je dvigal valove, ki so kmalu dosegli višino do dveh metrov. Jadrnica se je pogrezala in se spet dvigala. Krčevito smo se oprijemali opor, da ne bi zdrknili v razpenjeno vodovje.

»Kapitan« je moral kmalu spustiti in povezati veliko jadro, ki se je pod navalom vetra začelo upogibati kakor šiba. Pluli smo samo z malim jadrom. Če bi jadrali z obema, bi nas mistral prevrnil.

»Uradnik v Valoni je imel čisto prav,« je rekel »kapitan« in se komaj vidno nasmehnil. Zdaj, ko je kljub zgodnji uri, ko se mistral navadno šele prebuja, že okusil njegovo veliko, neprizanesljivo moč, je menda spoznal, da bi storil bolje, če bi ga bil poslušal in ostal v luki. Ali poročnik ni nikdar napravil tako, kakor so mu svetovali drugi.

Molčali smo in se izogibali, da bi se srečali s pogledi. Strmeli smo v brezbrežne, temne holme vodovja, ki so se igrali z nami. Mistral je gospodoval vedno silneje. Kmalu je dvigal morje tri metre visoko in več. — Na tako razpenjenem morju nismo bili še nikoli.

Obala se je spet spremenila. Od rta Linguette naprej je strma in gola kakor v Dalmaciji in južnem Primorju. Še bolj.

Proti dvanajsti uri smo bili prepričani, da bo mistral ponehal kakor po navadi. Toda to se ni zgodilo. Le še bolj se je okrepil. Bučal je svojo enolično pesem in dvigal valove do štirih metrov. Danes ga ne razumemo... Dvigamo se in pogrezamo in ne vidimo drugega kot temne vodne gmote in sinjo, podolgovato, žarečo liso neba nad seboj. Naša majhna, uboga jadrnica ječi in stoče kakor otrok. Obhajajo nas tisti zoprni občutki, posebno v drobovju, ki jih povzroča naglo dviganje in padanje.

Tako plovemo naprej po tujem, neznanem morju.

Nenadoma opazimo tik nad grebenom gorovja, ki spremlja obalo, težak oblak. Trenutek nato se spusti nižje, leže na goli greben, ga pokrije in se z vso težo začne valiti po pobočju.

»To ni dobro znamenje,« pravi poročnik kratko in suho. Nemirno motri gibanje sivega oblaka, ki so za njim prihajali drugi, še večji in še težji ko prvi. Kljub temu, da se je solnce komaj premaknilo z zenita, nam postaja vedno bolj hladno.

Nenadoma začutimo z obale močan sunek.

»No, kaj takega pa še ne pomnim! Ob pol dveh popoldne — pa burja!« je rekel poročnik zaskrbljeno.

Toda v malo jadro se že upre nov val burje, da se močno nagnemo. V zraku se čuti nejasen šum. To je borba burje z mistralom. Napadla ga je s strani. Tesno nam je.

Čez hip začutimo pritisk, ki vztraja. Čudno! Burja se navadno zaletava; upre se in odneha, in preden se zaveš, naskoči znova. Zdaj pa je njen pritisk vzdržen, traja skoraj že deset sekund. — Nenadoma zažvižga okoli jambora in nas tako nagne, da se instinktivno zgrabimo za opore. Potem naenkrat odneha in nas vzravna. To je uvod v hudobno igro. Začetek čarovniškega plesa. Burja je najnevarnejši veter. Vsi mornarji jo sovražijo iz dna duše. Več ko vsi drugi vetrovi skupaj jih je ugonobila ona.

Temno modro morje je nenadoma posivelo. Znak, da burja zmaguje nad mistralom.

Zdajci se zakadi v nas, da zaškriplje jambor. Toda sunek zopet ni odnehal, marveč se je izpremenil v trajen pritisk. Jambor se je upognil, ko da bi bil trst.

Na valovih, ki so ostali za mistralom, se že pozna zli vpliv surovih sap. Valijo se naprej iz lastne moči, čeprav vetra, ki jih je dvignil, že ni več, s strani pa jih grabi burja, da se dvigajo v zrak kakor mrežaste stene. Ko jih ne more več vzdržati, se ulijejo po nas. V hipu smo spet vsi mokri.

Nov nalet razdivjane burje. Na morju nastane zmeda. Burja hoče razbiti in uničiti mistralove valove, da bi mogla razviti svoje. Oni se branijo in zoperstavljajo, toda ker ni več mistrala, ki bi jih v borbi krepil, omagujejo. Burja jih grize in trga s strani, od spredaj, od zadaj — burja je veter, ki piha v vse strani, ki nima svoje smeri, določene in stalne. Giblje se v krogu, v vijugah, prečno, naprej, nazaj; burja je muhasta in nikoli ne veš, kaj bo storila v naslednjem trenutku. Kakor ženska je.

V tej borbi nastajajo čudni glasovi. Včasih se zdi kakor da morje ječi, drugič spet, ko da prihaja iz daljnih globin zamolklo grmenje.

Ne da bi prejšnji pritisk ponehal, plane v jadro nov val vetra. Z njim pljuskne preko nas v platno slap morja in zmoči malo jadro od vrha do spodnjega roba. Ta hip se zračni tok obrne, jadro se z glasnim pokom izboči na drugo stran in zlije kakor prožna ploskev vso vodo na nas. Po naših hrbtih in glavah dežuje kakor v najhujšem nalivu. Debele kaplje nas bijejo, da koža rdi in nas začenjajo hrbti in stegna skeleti. Od jadra se voda cedi, kakor da bi ga bili pravkar potegnili iz morja. Nad nami pa mirno sije sonce...

Niti trenutka oddiha, da bi se od prestanega znašli in se pripravili na nove napade. Otirali smo si še lase in obraz, ko nas burja vnovič naskoči. Jambor se usloči kakor prožna šiba, tako da se čudimo, kako je mogel ostati še cel.

Zopet nalet.

»Spustite tudi malo jadro!« mi razburjeno zakliče »kapitan«, ki je sedel zadaj pri krmilu, ne da bi krmaril. »Razvežite vse vrvi malega jadra!«

Preden je izgovoril, sem že odvezoval zamotane vozle.

Burja se je vrgla na nas s tako silo, da bi pri ponovnem zaletu raztrgala jadro.

Nikdar v življenju mi prsti še niso delali tako naglo.

Klečim sklonjen nad svojim delom. Ker moram imeti roke svobodne, me valovi zibljejo, da omahujem čez rob jadrnice. Nad menoj neprestano divja burja, kakor da hoče izpuliti jambor. »Kapitan« kričé priganja.

S krčevito napetostjo razmotavajo prsti vlažne vrvi.

— Prepozno! —

»Pek!« se je oglasilo nad mojo glavo.

Po golem hrbtu začutim udarec jeklenih vrvi.

Nekdo krikne.

— Ko dvignem oči, plava velik del jambora po morju.

Trije obrazi, napeti in bledi, se molče spogledajo.

*

Jambor je bil odlomljen kakor bi ga bil odrezal z britvijo.

Ko se znajdemo in doumemo, kaj se dogaja, smo že z mrzlično naglico pri delu. Vlečemo k sebi kos jambora, čigar vrh je ostal pritrjen na jeklene vrvi, ki vežejo trup jadrnice z njegovo konico; privezujemo vesla, ki smo jih v zadnjem hipu obdržali, da niso zdrknila v valove — zdaj, ko nimamo več jambora, so nam še bolj dragocena! — in dvigamo iz morja malo jadro, ki je izginilo nekam pod trup čolna.

Vsa dela moramo opravljati klečé in ležé, zakaj strahoviti sunki burje tako mikastijo in premetavajo jadrnico, da nam je stoje nemogoče vzdržati ravnotežje. Še takó se moramo med delom krčevito držati različnih opor, da nas kak nenaden nagib jadrnice ne vrže v morje, ali pa, da nas veliki valovi, ki bobneče pluskajo čez jadrnico, ne odplavijo s seboj.

Malo jadro, ki sem ga z muko privlekel izpod čolna, je samo še raztrgana krpa platna, prepojena z vlago in nabrekla. —

Morje se je razdivjalo in pobesnelo, ko da bi bili ušli vsi vragi iz pekla. »Kapitan« je stiskal zobe, sikal in klel, midva sva pa strmela v valove, ki so se topli in zaletavali drug v drugega, kakor da so ponoreli. Šum je bil tolik, da smo morali kričati, če smo se hoteli sporazumeti. In vendar smo bili drug zraven drugega.

Tako nas je premetavalo in močilo vse popoldne. Ure so bile dolge kakor dnevi — — —

Ves ta čas se nismo premaknili z mesta. Bili smo mrki in malobesedni. Nezgod a z jamborom nas je do dna potrla.

Kaj bo zdaj? — Na viharнем morju, daleč od obale, daleč od vsakega človeškega bivališča brez jader! Na morju, na kakršnem ni govora o veslanju!

Vsa sreča, da je vihar nastal ob nabrežju in da nas burja žene proč od obale! Če bi se ozračje razviharilo na odprtem morju, bi nas vetrovi gnali proti bregu, dokler nas ne bi zgrabil kak val in nas treščil na skale, kjer bi se razbili mi in jadrnica.

Zakaj brez jambora smo bili brez moči kakor galeb z zlomljenimi krili. Jambor z jadrom je bila doslej tista bela kreljut, ki nas je nosila naprej!

Dan se je nagibal.

Sedel sem pri odkrhnjenem jamboru in bil obrnjen v smer, odkoder smo prišli.

Ko nas je zopet dvignil val in nas pogнал na svoje sleme, sem zagledal v daljavi veliko črno piko in dim.

Javil sem to »kapitanu«.

Bil je parnik, ki se je menda prav tako boril z viharjem kakor mi. Ah, ne — mi se že dolgo ne borimo več, že davno smo se mu predali. Zakaj vse popoldne smo bili pripravljeni na najhujše, na polom. Vse popoldne smo vedeli, da nas morje lahko požre.

»Klical bom parnik na pomoč,« je rekel poročnik in jezno gledal okoli sebe.

Točka na obzorju se je le počasi večala. Minila je že dobra ura, ko se nam je parnik toliko približal, da smo razločili posamezne dele na njem.

»Kapitan« mi pravi, naj pripravim raztrgano jadro. Z njim hočemo opozoriti posadko nase.

Ko se je približal parnik na dve sto metrov, mi pravi »kapitan«, naj začnem mahati. On je sedel na krmi.

Dvignil sem se ob jamboru in se držal zanj, da bi ne omahnil v valove. S svobodno roko sem začel mahati. Začutil sem, kako se me polašča nekakšna zmedenost; spominjam se le še tega, da mi je pred očmi nerodno frfotala raztrgana, mokra krpa...

(Konec prihodnjič.)

KAKO SI JE JANEZ PRISLUŽIL SVETINJO ZA HRABROST

MILENA MOHORIČEVA

Janezek je še majhen državlján, še pet let nima pa ga je postavilo neusmiljeno življenje pred trdo preizkušnjo. Res je bilo prežgodaj. A usoda nič ne odlašá, nič ne prizanaša. Ne prizanaša niti tako majhnim ljudem, kakor je Janezek. Doslej se je vedno pogovoril s mamo o vseh stvareh. O vseh radostnih in žalostnih stvareh sta se pomenila in tudi o tem, kaj jedó tiger, lev, slon, kameleon, netopir. Janezek pozna že vse živali in tudi vé, katera je prijazna ali okrutna. Zaenkrat mu je najljubši slon. Pomislite, v Maksimiru mu je vzel dinar iz roke in ga je kar sam vtaknil v strežajev žep. Sploh ni bil slon prav nič poreden, bil je velik in prijazen in je imel povrhu vsega še imeniten dolg rílec.

Takrat se je Janez nenadoma zamislil:

»Ja, kje ima pa zobe, mama?«

»Kakšne zobe?«

»Oh, saj veš, slon v moji knjigi ima dva velika bela zoba — taka — ta jih pa nima.«

»Saj res.«

»Kam jih je dal?«

»Najbrže so ga operirali.«

»Operirali?«

»Da.«

»Kaj pa je to?«

»Najbrže mu je zdravnik izdrl oba zoba.«

»Zakaj?«

»Ne vem. Morda zato, ker sta bila slaba. A še bolj verjetno je, da bi ne bil nevaren strežajem in drugim ljudem. Zoba sta ostra in gorje, če bi koga napadel.«

»Saj je priden.«

»Zdaj je že, to je res, ampak kadar je poreden.«

»Ti, mama, ali je slon kaj jokal?«

»Hm.«

»Gospod strežaj, ali je slon kaj jokal, ko so ga operirali?«

Strežaj se je namuzal.

»Nič ni jokal. Kaj še!«

»Joj, mama, ali slišiš? Nič ni jokal.«

»Pameten je in velik, saj vidiš.«

»Mama, daj mi brž še en dinar.«

»Zakaj?«

»Dam ga slonu, veš, zato, ker ni nič jokal, ko so ga operirali.«

Janez je ven in ven mislil na slona, ki ni jokal, ko ga je bolelo. In čedalje bolj imeniten se mu je zdel.

*

Nesreča nikoli ne počiva. Tudi Janez je moral iti v bolnico k operaciji.

»Mama, samo ti pojdi z mano, veš.«

»Če bo le prostor zame, Janez.«

»In če ga ne bo?«

»Boš šel k otrokom. Saj jih je mnogo, mnogo v sobi. Igrali se boste.«

Janez bi bil sicer najraje ugovarjal, a moško je zatajil neprijetni občutek.

»Aha, k otrokom.« —

Prišla sta do bolnice. Mož, ki ima kapo, je zelo grdo gledal in poslal ju je v sobo, ki je bila nabito polna.

»Mama, kaj čakajo vsi ti ljudje?«

»Da jih bodo sprejeli v bolnico.«

»Ali so vsi bolni?«

»Vsi.«

»Mama, zakaj so vsi bolni?«

»Ne vem, ljubček. Nekateri so si mogoče premalo umivali roke in zobe pa so se okužili. Drugi so bili neprevidni in so si zlomili nogo, rebro ali roko. Tretji so zboleli, da sami niso vedeli kdaj. Je že tako na svetu.«

»To je hudo.«

»Hudo.«

»Če je toliko ljudi, pa ti najbrže ne boš mogla iti z menoj.«

»Ne vem še.«

»Ah, mama, kar domov pojdiva.«

»Ne vem, če bi bilo pametno, ko sva se že odločila.«

Janez je pokazal mami hrbet in si skrivaj otrl solzo, ki mu je proti njegovi volji pritekla iz očesa.

»Kar moško se drži, Janez, veš, kakor slon v Maksimiru. Ali se še spominjaš? Zobe stisni, če ti bo hudo.«

Janez je mislil na slona in zopet na svoje težave. Ni in ni mu šlo v glavo, da bi ostal kjerkoli brez mame.

Navsezadnje sta le prišla na vrsto in poslali so ju na oddelek. Tam sta srečavala bolnike in sestre.

»Mama, zakaj ima pa ta gospa take perotnice?«

»Pst, tiho, Janez, to so sestre usmiljenke. Tako nošo imajo.«

»Kaj pa delajo?«

»Bolnikom strežejo.«

»Poglej, kako oni mož tamle hodi. Kaj ima pod rokami?«

»Bergle.«

»Kaj je onemu fantu? Ali ga glava boli, ko je ves obvezan?«

»Najbrže se je pobil.«

Odprla so se vrata bolniške sobe.

»Joj, poglej, koliko jih tukaj notri spi!«

»Saj ne spijo, samo ležati morajo, ker so bolni.«

»Kaj jim je?«

»Boš potem sestro vprašal.«

Tako sta prispela do otroške sobe. Prišla je sestra, prijazno ga je ogovarjala in božala. Janezu pa ni bilo nič kaj dobro pri srcu. Postrani se je oziral k mami in si na vso moč prizadeval, da bi požrl tisto veliko in debelo reč, ki mu je tičala v grlu.

Zdaj ga je sestra odpeljala k otrokom. Ta je imel nogo privezano na škripec, oni je imel ves prelepljen nos, ta je imel zopet roko v povoju.

Čudne reči. Hm, kje je pa mama?

»Sestra, kje je moja mama?«

»Domov je šla, veš ima mnogo posla.«

Janez si je mislil: Domov je šla in mnogo posla ima? Ta je že bosa. Mama sploh nima dela, če jo Janez potrebuje. Najbrže je ne pustijo k meni. Vrata so ji zaprli pred nosom. — Nekoliko sovražno je ogledoval sestro, ki je odšla po sobi k drugim otrokom. Janez je zlezal globoko pod odejo in si z rokavom brisal oči, ki so se mu potile.

Sestra se je vrnila.

»Janez, kaj pa delaš? Ali jokaš?«

Janez si je brž osušil oči, tako, da sestra ni videla in se je moško odrezal:

»O ne, samo smejem se!«

Mama se pa ni tako moško držala. Tam spodaj je iztaknila teman kot in izjokala bi si oči in srce, če bi si jih človek mogel izjokati.

*

Drugega dne je navsezgodaj smuknila v bolnico, da bi povprašala po svojem Janezu. Tema je še bila, ko je stopala po stopnicah navzgor. Tam pred veliko sobo je ležal na nosilih fant, še pol otrok. Roke je imel sklenjene na prsih in pri nogah mu je svetila majhna večna luč.

Umrl je ponoči in postavili so ga semkaj na hodnik, dokler ga ne bodo odnesli v mrtvašnico. Njegovo čelo je bilo zelo blede, obraz strog in resen, kakor ves prežet ene same misli.

Kakšna misel bi to utegnila biti?

Bogvedi, kod hodi zdaj njegova mati. Sin ji je umrl — ona še ničesar ne vé o tem. Sam počiva tu na nosilih. —

Hodila je zopet po stopnicah navzgor in srečala sestro Angelo iz otroške sobe.

»Kako je z mojim Janezom, sestra?«

»Dobro, dobro, gospa. Saj je korajžen. Vprašala sem ga, če se kaj boji operacije, pa je rekel, da nič.«

»Kdaj ga bodo operirali?«

»Danes.«

»Ob kateri uri?«

»Ne vem. Mislim kmalu, ker pride gospod primarij že ob sedmih operirat.«

»Lahko počakam?«

»Le, samo skrijte se, da vas otrok ne bo videl in — zdravnik tudi ne.«

Tako je hodila že skoraj dve uri po hodniku gor in dol, ko je prišla sestra iz operacijske dvorane k otroški sobi in poklicala:

»Janez Grapar.«

Janez je malo prebledel, se hitro skobacal iz posteljice. Ni si mogel kaj, da bi ne napravil važnega obraza in dejal svojemu sosedu Tonetu, s katerim sta se že sprijaznila:

»Ti, Tone, jaz grem pa sedaj na operacijo.«

»Se kaj bojiš?«

»Kaj še!«

Šel je k sestri, ki ga je poklicala in ji dal roko. Kolena sicer niso bila tako trdna kakor po navadi, malo bolj bled je bil tudi. A da bi pregnal neprijetna čustva, ki so se plazila vanj, je dejal sestri:

»No, pojdiva.«

Sestra Angela je brž stekla iz sobe in skrila mamo. Janez je stopal v svoji svetli pižami moško sam po stopnicah do operacijske dvorane. Malo bolj bled je bil, nič drugega.

Tam so ga postavili v vrsto med bolnike, ki so čakali, da pridejo na vrsto. Mirno je sedel na svojem stolu in pazljivo opazoval vse, kar se je godilo okrog njega.

Zdaj je šel bolnik v operacijsko dvorano sam, zdaj so katerega pripeljali iz nje globoko nezavestnega. Zdaj je prišla sestra, zdravnik ali zdravnica.

Marsikdo se je ustavil pri Janezu:

»Greš k operaciji? Se kaj bojiš?«

»Ne.«

Janez si je mislil, zakaj ga neki toliko vprašujejo. Stokrat je že povedal. Zamislil se je.

Mama je dejala, da bo spal, ko bodo rezali njegovo roko in ne bo nič čutil. Kako bodo to neki naredili, da bo kar na lepem zaspal? Kako je že rekla mama? Nekaj bo moral poduhati.

Hm, kje je pa mama? Zakaj ni prišla?

Že vem, spet je ne pustijo k meni. O, Janez jim bo že še povedal svoje. Njegove mame ne pustiti k njemu!

Tedaj je k njemu stopila sestra in ga peljala v dvorano.

Mirno je vstopil, lepo pozdravil zdravnike (sicer mu je šel včasih pozdrav trdo z jezika) in sedel na operacijsko mizo, kamor so ga posadili.

Čudna reč to.

In kakšen je bil šele gospod primarij! Belo kapo je imel na glavi, usta in nos je imel prav čudno zavezana in čez in čez je imel pripasan grd rumen predpasnik. Rokave je imel čisto do vrha zavihane. Janez je gledal in gledal in se ni mogel načuditi. Kaj pa je to?

Joj, kako je luč svetila! Kar zamižal je. Da bi jo vsaj ugasili, saj še gledati ne more.

Tedaj se je oglasil gospod primarij.

»No, Janez, ali bova zavezala oči, da ne bodo solze tekle?«

Tako grdo ga je vprašal gospod primarij, Janez pa je dobro vedel, kako zelo je bil ves čas priden. Kar se da priden. Mama, o mama bi ga že pohvalila. Tukaj se pa norčujejo. Nekaj je vendar treba reči. In kakor se je preje postavljaj pred Tonetom, tako se je hotel zdaj pred vsemi postaviti.

»Saj jih ne bo!« se je odrezal in se namuzal, češ, ne boste me.

Tedaj so ga položili na mizo in se začeli ukvarjati z njim.

Malo tesno je vendarle bilo. Ampak Janez se je spomnil slona v Maksimiru, zato je stisnil zobe in si mislil, kar bo, bo. Sploh pa bi ga mama ne pripeljala v bolnico, če bi mislila, da mu bodo kaj zlega storili.

Gospod primarij se je še pogovarjal z njim, ko mu je pod nosom nekaj silno zasmrdelo.

»Štej, Janez, če znaš,« je nekdo dejal.

Janezu pa je bilo, kakor da se velika luč vedno bolj in bolj spušča nadenj. Že je vsa z vso težo slonela na njegovih prsih in ga dušila. Strašno, dihati ni mogel več. Lovil se je sem in tje, ravnotežja ni mogel najti. Kje je?

»Dihati ne morem!« je v strahu zaklical na pomoč.

Nihče se ni zganil. Brž, brž je treba vreči luč ob tla, vse razbiti in uiti kamorkoli odtod.

Ni vedel več kje je, samo to mu je bilo jasno, da mora nemudoma bežati, da mora razbiti vse, kar ga pritiska in mu ne da dihati, odriniti vse, kar je okrog njega, sicer bo po njem. S poslednjimi silami se je oklepal ter misli na beg. Čedalje bolj se je pogrezal neznanokam. Zbral je svoje poslednje moči in strahovito zakričal. Hotel se je dvigniti, pa ni mogel. Otepal je z rokami in nogami okrog sebe, dokler se ni popolnoma pomiril.

Stopil je preko praga zavesti nekam daleč; daleč, kjer je lebdela povsod samo še panična groza. Do zadnjega je kričal in se branil. Nato je vse utihnilo. Janez je zaspal čudno, za nekaj ur nevzdradno spanje.

*

Zunaj je hodila gor in dol po koridorju njegova mama. Čakala je, da ga bodo prinesli iz operacijske dvorane, in predla svoje misli. Nikogar ni bilo ob njem, dasi jih je bilo vse polno. Slišala je njegov obupni krik na pomoč in ni mogla k njemu. In če bi jo pustili, če bi ga smela pomiriti in mu seči z roko preko čela, bi vendar ne mogla za njim na pot od zavesti v podzavest. Tudi tesnobe bi mu ne mogla odvzeti, ki je popreje povzročila bledico na njegovih licih. Ne, kakor je bil majhen, je moral sam zadeti svojo usodo na rame, kakor jo je ona in vsi ljudje od začetka do konca sveta. Zakaj nobena mati tega ni mogla spremeniti, čeprav bi bila rada vzela nase tegobe vseh svojih otrok.

*

Na hodnik je prišla sestra. Pristopila je k Janezovi materi in rekla:

»Pogumen je bil, gospa!«

»Ali bo kmalu končano, sestra?«

»Je že, gospa. Vsak čas ga prineso!«

Že čez par trenutkov se je mama sklanjala nad Janezom. Trdno je spal v sestrinem naročju. Lica so mu bila rožnata, usta pol odprta in močan vonj po etru je uhajal iz njih.

Otroka so odnesli — ona pa je morala oditi.

Kmalu nato se je Janez prebujal. Dve uri je kričal in otepal okrog sebe. Dva strežajo sta ga komaj obvladala.

Šele čez tri, štiri ure se je popolnoma zavedel. Misli je na mamo, bolelo ga je in solze so mu hotele ulti preko lic. Spomnil se je slona in jih je moško požrl. Če se je pa le komu zdelo, da se Janezove oči čudno bliščijo in ga je vprašal če joka, se je odrezal kakor prvi večer:

»Ne, samo smejem se.«

P O R O Č I L A

KNJIŽNA POROČILA

Izbrano delo Vide Jerajeve. Uredila Marja Boršnik. Ljubljana 1935. Ženska založba Belo-modre knjižnice. Zbirka slovenskih književnic I.

S to knjigo so se naše žene lepo oddolžile spominu Vide Jerajeve. Prav je tudi, da so ustanovile knjižnico, v kateri bodo podale sintetično podobo literarnih prizadevanj žene v slovenski preteklosti. Belo-modri knjižnici moremo samo čestitati, da je pritegnila k sodelovanju Marjo Boršnikovo, Silvo Trdinovo in druge mlade slovstvene zgodovinarke.

Danes morda še bolj zanima osebnost Vide Jerajeve kakor njeno literarno delo. Vprašanja, ki so se do tolike mere razbolela v tej ženi in zaključila njeno življenje z rezko disonanco, ob kateri smo vsi prisluhnili, obstali in se zgrozili, so pereča in važna za vsakogar izmed nas. Mogoče je, da kdo zmajuje z glavo nad človekom, lahko se norčuje iz neskladnosti in »histerije«, a kadar obda tega nemirnega in neuravnovešenega človeka smrt, ki jo je sam priklical, mora umolkneti tudi slehern cinizem.

Vprašanja, ki se stavijo sama od sebe, nas najbolj priklepajo nase: Kje in kdaj se je prelomilo to življenje? Zakaj se ni povzpelo više, ko je imelo vendar na videz vse pogoje zato?

Pri Jerajevi bo treba ob prvem vprašanju poseči nazaj v njeno mladost. Prvi samomorilni poizkusi enajstletnega otroka je simptom, ki ga je najbrže prezrla vsa njena okolica. Otroek je moral doživeti tako strašne stvari, da jim njegova mladostna vitaliteta ni bila kos in ga je v jedru zlomila. Tedaj se je oglasil njen antipod, gon smrti, ki je odslej neprestano uveljavljal svoje pravice, dokler ni ostal edini zmagovalec. Zato je bila Jerajeva prav za prav od vsega početka bolnica. Razkrajala so jo protislovja, ki so jo izpodjedla in katerih prizvok se vedno glasi kakor: življenje — smrt. Pijanost — obup, strast — praznosta, nebеса — pekel.

Protislovja, ki so razkrajala ljudi in v njih povzročala konflikte, so navadno rodila pesnike. Tudi Jerajeva se je rešila na to pot. Kje je zastala? Premalo brezobzirna je bila s seboj, da bi si priznala vso resnico o sebi, da bi se prikopala do svojih globin, čeprav niso vabljivi lastni prepadi. Nikdar ni energično strgala raz obraz svoje teatralične geste. Njeni računi s samo seboj niso bili brezhibni — zato je raje obstala malo bolj na površju, dasi je bil začetek dober. Dopadljivo se je ogledovala v svojih paradoksih, se vdajala duševni pijanosti, igrala kapricijozno, nerazumljivo zagonetno ženo — in se ni nikdar povzpela v temeljnih življenjskih vprašanjih do odkrite in natančne diagnoze o svojem stanju. Tu je bila njena sila premajhna: Kdaj in kje se je prelomila, ni mogoče natančno ugotoviti. Najbrže že v prvi mladosti. Da pa je središče tega vprašanja v bližini njenega erotičnega oziroma seksualnega življenja, ne dokazuje samo njena večna neutešenosť, ampak tudi to, da jo je zlomila poslednja kriza, ki jo mora preboleti sleherná žena. Ali res ni izhoda iz vseh teh življenjskih zmed?

Če je imela Jerajeva kdaj večje literarne načrte, potem si je svoje življenje res precej neprikladno uredila. Človek, ki ima cilje, kateri presegajo ozke meje njegovega doma, pa najsi bo mož ali žena, zaide vedno v konflikte s samim seboj. Koncentracijo, ki je prvi pogoj vsakega večjega in globljega dela, morajo otroci, mož (ali žena) in gospodinjske, vsakdanje skrbi nujno ovirati. Seveda proti takim življenjskim okoliščinam še vedno nekaj zaleže železna volja in železna lastna disciplina. Ta seveda zahteva človeka velikega formata. Tudi zdravja, trdnih živcev — ki jih Jerajeva ni imela. Predvsem pa človek pogrēša pri njej sistematičnega dela. Vse je bilo impulz, navdih, trenutek. Pograbila ga je in ga izročila nam. Za velik življenjski koncept je to premalo. Jerajeva je odpovedala že pri formi. Že v prvi boj, ki čaka vsakega ustvarjavca na pragu, v boj s snovjo, se ni podala. Vse njeno delo je izraz instinkta, nikjer se v njem ne pokaže mojster, ki bi z voljo ugnetal svoje delo in svoje življenje.

Kljub temu nam je njena pesem, kjer je pristno izzvenelo njeno občutje, draga in vedno bo človek rad posegal po njej. Ostala bo prav gotovo vademecum naših mladih deklet, ko se prvič podajajo v svet: zakaj našle bodo v njej upodobljena svoja iskanja in hotenja. V tem ni le estetska, ampak tudi socialna vrednost Vidinih pesmi.

Ostale bodo nedvomno tudi njene otroške pesmi: tu se je otesla vseh motečih gest in se predala z vsem svojim materinskim instinktom otroku. Njen smisel za humor jim daje nepopisen čar.

Boršnikova se je z veliko vnemo in z veliko čustveno fineso poglobila v lik te problematične osebnosti in ga v svojem uvodu in izboru Vidinih pesmi lepo izluščila. V njenem izboru in komentarju sta dobila delo in osebnost Vide Jerajeve monumentalne poteze in svoje trdno mesto v našem slovstvu.

S tem svojim delom je Boršnikova dokazala vso svojo sposobnost in občutljivost za zamotane psihološke probleme. Želim ji, da bi dobila kaj kmalu zopet delo in priložnost, da ju uveljavi.

Milena Mohoričeva.

R A Z N O

CENZURA V NEMČIJI

V Nemčiji se je zadnje čase začela zopet literarna inkvizicija. Franka Thieß, ki je bil doslej ena največjih literarnih glav nove nemške države in ki so ga nacionalni socialisti imenovali tolmača težkih, raztrganih časov, je zadela ista usoda kakor Feuchtwangerja, Werfla, Manna in druge. Njegove knjige so črtali iz seznamov knjižnic, to pomeni, nacionalni socialistični pokret se je obrnil proti ljudem, ki so mu s svojim delom ustvarjali ugodne pogoje. Frank Thieß je vendar pisatelj epskega romana v štirih knjigah, ki so danes znane zlasti po vsej Nemčiji in so kazale smer novi Nemčiji. Kakšna literatura je pač zdaj dovoljena v Nemčiji? Ne sme biti niti preveč narodno socialistična niti premalo, biti pa mora povšeči centralni državni založbi. Že imena pisateljev, ki jim zalaga dela ta založba, dovolj pričajo o tem. —u

† RUDYARD KIPLING

V starosti 70 let je 18. januarja umrl v londonski bolnišnici Middlessex tudi pri nas po prevodih znani angleški pisatelj Rudyard Kipling. Kipling se je rodil v Indiji, kjer je tudi preživel svoja otroška leta. Študiral je nato v Angliji, a po končanih študijah je mnogo potoval in se dalj časa ustavil v Severni Ameriki in Indiji. Ko se je vrnil, je do svoje smrti živel v Angliji. Kipling je kot pesnik v večini svojih pesmi opeval angleško armado. Kipling kot pisatelj knjig o džungli pa pomeni najbolj izrazit pojav v moderni svetovni literaturi. Prva in druga knjiga o džungli in »Kim« opisujejo indijsko življenje. Med vojno se je mnogo ukvarjal z vojnimi dogodki, a je poleg tega pisal tudi knjige za otroke. Leta 1907. je dobil Nobelovo literarno nagrado. Bil je eden izmed redkih pisateljev, ki so si prislužili z literaturo pre-

moženje. Zapustil je po cenitvah približno 750.000 funtov (kar znaša v naši valuti okoli 180 milijonov). Samo njegova knjiga o džungli mu je prinesla 10.000 funtov avtorskih prejemkov. —u

ČESKO-SLOVAŠKA LITERATURA V RUŠČINI

Moskovska revija »Za rubežom«, ki jo urejata M. Gorkij in M. Kolcev, prinaša v svoji izredni česko-slovaški številki načrt, kaj bodo v letu 1936. prevajali v ruščino pri državni založbi v oddelku za tuje literature. Tako navaja Čapkovega »Hordubala«, Olbrachtovega »Nikolaja Šuhaja« in Haškovega »Švejka«. Nadalje še dela M. Urbana, Jilemnickega in Nezvalovo liriko. Poročevalec pravi, da je zahteve po česki in slovaški literaturi večja, kakor pa ji lahko zadosti ta načrt, zato morajo Haška in Olbrachta ponovno izdati. Krivda za tako majhen načrt je le ta, da manjka dobrih prevajalcev za češčino in slovaščino. —u

ALI VESTE

da je ena zelo zanimivih knjig zadnjega časa Borisa Pasternaka »Ohranjava gramota«. Knjiga pomeni poskus nove proze in pripoveduje v literarni obliki o resničnih dogodkih — o samomoru Majakovskega, o Rainerju Mariji Rilkeju, o Skrijabinu, o Italiji, o predrevolucijski in porevolucijski Moskvi, o sanjarjih itd. — torej beg iz vsebinske in oblikovne okorelosti tendenčnega realizma v nekaj novega. Kdo ve, če bo našla odziva tudi pri nas?

da sta spričo abesinskih dogodkov v Italiji povzdignila glas tudi oba najglasnejša in najglasovitejša poeta: D'Annunzio in Marinetti. Prvi je napisal ginljiv poziv na Francoze in na njihovo prijateljstvo z Italijo, seveda v klasični, subtilni francoščini. Drugi pa je izdal manifest, kdo ve kateri po številu, proti Angležem in vsemu njihovem v Italiji. To »njihovo« je povzeto v enajstih točkah bojevitega manifesta. Poetova beseda poziva na borbo in bojko: 1. proti čaju, ki je pijača za plesnive device in ple-

šaste profesorje, znak anglosaksonske sterilnosti; 2. proti fraku, ki je izraz severnjakega formalizma (ki ga pa F. P. Marinetti sam z velikim dostojanstvom nosi, kakor se je nabiralec prepričal na lastne oči); 3. proti cilindru, ki je simbol preživele volilne žare; 4. proti snobizmu, ki je nadomestilo za inteligenco; 5. proti golfu, ki je igra za degenerirane rahitke; 6. proti gladko obritemu obrazu, brez brade, ki ga nosi Marinetti sam in njegov literarni šef Mussolini in ki je po Marinettijevem prepričanju nadomestek za osebnost; 7. proti kratki pipi, ki nadomestuje mišljenje; 8. proti puritanizmu, ki je maska za pijančevanje; 9. proti ravnodušnosti do žensk, kar pomeni spolno abnormalnost; 10. proti bridgeu, ki znači organizirano zaroto proti osnovni človeški dolžnosti: polniti svoj čas z vsebino; 11. proti pasatizmu sploh. Kdo ve, kako bo pesnik uspel. Sicer pa je vloge zaman vpjiočega navajen in zadovoljen z njo...

da je lani oktobra minilo tisoč pet sto let, kar je bila biblija prevedena v armenščino. Armenci, tragično razmetani po vsem svetu, so ta praznik svojega jezika, ki bo težko doživel še sto let, praznovali nadvse slovesno. Nam najbližja proslava je bila v Berlinu, kjer živi dokaj številna kolonija Armencev.

da o Nik. Šuhaju, razbojniku, iz čigar življenja je Ivan Olbracht napisal epopejo svobodnega podkarpatskega življenja, piše reportažo po sodnih aktih — Šuhaj je resnična, pred nedavnim živeča osebnost — Bedrich Kryl. To predvsem iz razloga, da bi ošibil vpliv Olbrachtovega dela, ki močno poudarja podkarpatski provincializem, in zato ni oficijelnim češkim krogom docela po godu. Reportaža izhaja v ilustrirani reviji »Pestry Tyden«.

da v Nemčiji žanje velike uspehe japonski plesalec Yeichi Nimura, čigar koreografske stvaritve učinkujejo kot razodetja celo v deželi največjega in najčudovitejšega plesnega razvoja po vojni.

da je...

nabral M. Javornik.

Vladimir Bartol

AL ARAF

Zbirka leposlovnih sestavkov

Ta knjiga predstavlja izbor, v katerega je sprejel avtor predvsem tiste stvari, ki ga kažejo v najznačilnejši luči in ki v glavnih obrisih podajajo razvoj in rast njegovega pisateljskega dela od začetka pa do danes. Šestindvajset zgodb je razdelil v pet ciklov (»Človek proti usodi«, »Demon in eros«, »Zgodbe okrog doktorja Juga in doktorja Krassowitza«, »Liričen intermezzo« in »Usoda proti človeku«) tako, da jasno ponazoruje probleme, ki so zaposljevali njegovo čustveno in miselno življenje ter sprožali njegovo stvarniško vzmet.

Knjiga vsebuje sledeče sestavke: I. del: »Sistem Ivana Groznega«, »Gentlemanovo rojstvo«, »Ljubezen Sergeja Mihajloviča«, »Pogovor o poslednji karti«, »Nesrečni ljubimec«, »Sonata na pepelnično sredo«. — II. del: »Posebnost satirika Hmeljakova«, »Samo kratek račun«, »Črni vrag«, »Izpoved doktorja Lorcesina«. — III. del: »Zadnji večer«, »Zapeljivec pod steno«, »Na razpotju«, »Al Araf«. — IV. del: »Dežela žalosti«, »Čudno znamenje«, »Deklica s košaro«, »Čuden obisk«, »Duh vojne«, »Brezno«. — V. del: »Lutke«, »Kantata o zagonetnem vozlu«, »Neznani činitelj«, »Zadnji poizkus«, »Služba, ljubezen in TBC«, »Zadnje gibalo«.

Knjiga obsega 325 velikih strani. Opremljena je zelo okusno in je primerna tudi za vsako darilo. Kdor se zanima za razvoj naše domače književnosti, ne bo mogel pogrešati te pomembne knjige. Z Vladimirjem Bartolom je dobila slovenska literatura originalnega in močnega avtorja.

Knjiga stane za naše naročnike v platno vezana Din 60'—, v polusnje vezana Din 75'—. V knjigotrštvu 25 % več. Naši naročniki jo prejmejo tudi na daljše obroke.

Založba Modra ptica v Ljubljani

Kot druga redna knjiga izide v začetku marca 1936

OTTO WEININGER
SPOL IN ZNAČAJ

POSLOVENIL FILIP KALAN

Spol in značaj ni popolna knjiga, ni klasičen traktat, ni pojedina lirizma, pač pa je *resnično in pravo veledelo*. Po zadnjih Nietzschejevih knjigah Nemčija ni več dala nobenega tako pomembnega teoretičnega dela, tako divjega v svojem miru, tako strastnega v svoji racionalnosti, tako bolestrnega v svojih lastnih upanjih. Če bi ne šlo za sodobnika — za sovrstnika prav za prav — in če bi dokumenti in priče ne bile vsem dosegljive, bi bilo težko verjeti, da je ta masivna in stroga knjiga, tako polna novih opomb o človekovem življenju, tako prešinjena s pravilnim in slovesnim filozofskim patosom, delo dvajsetletnega študenta. In vendar: datumi govorijo jasno.

(Iz Papinijevega članka o Weiningerju.
Glej lanski letnik »Modre ptice« stran 273.)

ZALOŽBA MODRA PTICA V LJUBLJANI

Opozorilo!

Ne pozabite na naročnino za
mesec februar.

RUDYARD KIPLING

KNJIGA O DŽUNGLI

IZ ANGLEŠČINE PREVEL J. M.

V prodajo smo prevzeli prevod ene najlepših knjig nedavno umrlega angleškega pisatelja Rudyarda Kiplinga »Knjigo o džungli«, ki je pred leti izšla v založbi tiskarne »Merkur«. Knjiga je tiskana na lesnem papirju in obsega 265 strani. Cena je izredno nizka. Kartonnirana knjiga stane Din 18—, okusno v platno vezana pa Din 22—.

Vsebina knjige je sledeča:

Riki-Tiki-Tavi / Beli morski pes / Toomai, ljubljeneec slonov / Služabniki njenega veličanstva / Kako je prišel strah v džunglo / Čudež Purun Bhagata / Obračun v džungli / Pogrebca / Kraljevi ankus / Kikeru / Rdeči pes / Pomladni tek.

Knjiga je še prav posebno priljubljena pri mladini.

ZALOŽBA MODRA PTICA V LJUBLJANI

PRIDOBIVAJTE

novih naročnikov!

Nagrade so razpisane na naslednji strani

Nagrade

za nove naročnike:

Kdor pridobi enega naročnika, prejme lahko eno izmed sledečih knjig:

- * Knut Hamsun / *BLAGOSLOV ZEMLJE*, roman v mehko vez.
- * Knut Hamsun / *POTEPUHI*, roman, v mehko vez.
- * Walter Scott / *IVANHOE*, roman v mehko vez.
- * Fülöp Miller / *SVETI SATAN*, biografija, mehko vez.
- * Sinclair Lewis / *ARROWSMITH*, v mehko vez.
- * Blasco Ibañez / *KRVAVE ARENE*, roman, v mehko vez.
- * Prosper Mérimée / *ŠENTJERNEJSKA NOČ*, roman, v mehko vez.
- * Liam O'Flaherty / *NOČ PO IZDAJI*, roman, v mehko vez.
- * Jack London / *DOLINA MESECA*, roman, v mehko vez.
- * Emil Ludwig / *NAPOLEON*, roman, v mehko vez.
- * Sigrid Undset / *JENNY*, roman, v mehko vez.
- * Emil Vachek / *KRI NE KLIČE PO MAŠČEVANJU*, roman, broš.
- * John Galsworthy / *SAGA V FORSYTHI*, 1. knjiga v mehko vez.
- * John Galsworthy / *SAGA V FORSYTHI*, 2. knjiga v mehko vez.
- * John Galsworthy / *SAGA V FORSYTHI*, 3. knjiga v mehko vez.
- Alojzij Gradnik / *SVETLE SAMOTE*, izbor pesmi, v platno vez.
- Jiří Wolker / *PRAVLJICE*, v platno vez.
- Vladimir Bartol / *LOPEZ*, drama, v platno vez.
- Knut Hamsun / *GLAD*, roman, v platno vez.
- P. Ripson / *MARSOVE SKRIVNOSTI*, roman, v platno vez.
- Clara Viebig / *BABJA VAS*, roman, v platno vez.
- Al Jennings / *PESNIK IN BANDIT*, roman, v platno vez.
- H. R. Bernorff / *VOHUNI*, biografije, v platno vez.
- L. N. Tolstoj / *IZPOVED*, v platno vez.
- R. Kipling / *KNJIGA O DŽUNGLI*, vezano.
- Ivan Cankar / *MOJE ŽIVLJENJE*, vezano.
- Ivan Cankar / *GREŠNIK LENART*, vezano.
- Anatol France / *KUHINJA PRI KRALJICI GOSJI NOŽICI*, v pl. vez.
- Chesterton / *ČETRTEK*, roman, vezano.
- W. Shakespeare / *OTHELLO*, tragedija, vezano.
- Shakespeare / *SEN KRESNE NOČI*, komedija, vezano.
- Shakespeare / *MACBETH*, tragedija, vezano.
- F. M. Dostojevskij / *IDIJOT*, roman v štirih delih v platno vez. —
(Za enega naročnika pošljemo dva dela.)

Kdor pridobi dva naročnika, si lahko izbere eno izmed gori z zvezdico (*) označenih knjig vez. v platno, ali pa dve izmed gori naštetih knjig.

Kdor pridobi tri naročnike, si lahko izbere eno izmed gori z zvezdico (*) označenih knjig vez. v polusnje, ali pa tri izmed gori naštetih knjig.

Kdor pridobi še več naročnikov, si lahko izbere odgovarjajoče število zgoraj označenih knjig.

Salda-konte, štrance, journale,
šolske zvezke, mape, odjemal-
ne knjižice, risalne bloke itd.

nudi po izredno ugodnih cenah

***Knjigoveznica
Jugoslovanske
tiskarne***

***v Ljubljani
Kopitarjeva 6
2. nadstropje***

KLIŠEJE

vseh vrst po foto-
grafijah ali rizbah
izvršuje za vsakovr-
sten tisk najsolidneje

**KLIŠARNA · ST · DEU
LJUBLJANA · DALMATINOVA 13**

**„KUVERTA“⁰²₀₃
LJUBLJANA**

TYRŠEVA CESTA 67

TVORNICA KUVERT IN
KONFEKCIJA PAPIRJA

Se nikdar

tako poceni kakor se-
daj dobite pisalni stroj

Erika

pri tvrdki

The Rex Co.
LJUBLJANA, Gradišče 10

*Ali
ste že poslali
revijo
v vezavo?*

Oglejte si pogoje v
prvi številki revije
Modre ptice!